

TAIVASSALON KUNNAN

TALOUSARVIO

2024

& taloussuunnitelma 2025–2026

Kunnanjohtajan ehdotus 15.11.2023

Kunnanhallitus 20.11.2023 § 155

Valtuusto 11.12.2023 § 24

SISÄLLYSLUETTELO

1. KUNNANJOHTAJAN KATSAUS	4
2. TALOUSARVION YLEISET LÄHTÖKOHDAT	6
2.1. Yleinen taloudellinen tilanne	6
2.2. Kuntien verotulot	8
2.3. Kuntien valtionavut	9
2.4. Taivassalon kunnan talouden ja toiminnan lähtökohdat	10
2.4.1. Toiminta ja talous	10
2.4.2. Strategia	13
2.4.3. Elinvoima	18
2.4.4. Väestö	18
2.4.5. Työttömyys	18
2.4.6. Henkilöstömäärä 2022-2024	19
2.4.7. Talousarvion keskeiset tunnusluvut	19
3. RISKIENHALLINTA	20
3.1. Strategiset riskit	21
3.2. Toiminnalliset riskit	22
3.3. Taloudelliset riskit	23
3.4. Vahinkoriskit	23
4. TALOUSARVION SITOVUUS	24
4.1. Kuntalain säännökset talousarviosta ja taloussuunnitelmasta	24
4.2. Talousarvion noudattaminen	24
4.2.1. Talousarvion sitovuus	24
4.2.2. Talousarvion täytäntöönpano	25
4.2.3. Toiminnan ja talouden seuranta	25
4.2.4. Talousarvion noudattaminen ja talousarvion muutokset	25
4.3. Taivassalon kunnan tilivelvolliset	26
4.4. Talousarviolainat ja lainanottovaltuus	26
5. TAVOITTEET KUNTAKONSERNIN TYTÄRYHTEISÖLLE	27
6. TALOUSARVION TULOJEN JA MENOJEN MUODOSTUMINEN	29
6.1. Yhteenveto lautakuntien luvuista	29
6.2. Talousarvion kokonaismenot ja niiden rahoitus	29
6.2.1. Talousarvion menot	30
6.2.2. Menojen rahoitus	30
6.2.3. Toimintakulut kululajeittain	31
6.2.4. Taivassalon kunnan verotulot	32
6.2.5. Taivassalon kunnan valtionosuudet	33
6.2.6. Talousarvion tulot ja verotulot	34
6.3. Tuloslaskelma 2024-2026	35
6.3.1. Tuloslaskelma, ulkoiset	36
6.3.2. Tuloslaskelma, ulkoiset ja sisäiset	37

6.4. Rahoituslaskelma.....	38
7. KÄYTTÖTALOUS JA SITOVAT TAVOITTEET LAUTAKUNNITTAIN	39
7.1. Kunnanhallitus.....	39
7.1.1. Kunnanhallituksen sitovat ulkoiset määrärahat	39
7.1.2. Kunnanhallituksen vuoden 2024 talousarvioon vaikuttavat olennaiset huomiot	41
7.2. Sivistyslautakunta.....	42
7.2.1. Sivistyslautakunnan sitovat ulkoiset määrärahat	42
7.2.2. Sivistyspalveluiden vuoden 2024 talousarvioon vaikuttavat olennaiset huomiot	47
7.3. Rakennetun ympäristön lautakunta.....	49
7.3.1. Rakennetun ympäristön lautakunnan sitovat ulkoiset määrärahat	49
7.3.2. Teknisten palveluiden vuosi 2024 ja olennaiset talousarvioon vaikuttavat huomiot	49
8. INVESTOINNIT	52
8.1. Investointihankkeet.....	52
8.2. Investointien hankekohtaiset perustelut.....	53
9. VAKANSSIESITYKSET	54
10. PALVELUISTA PERITTÄVIEN MAKSUJEN YLEISET PERUSTEET	56
11. TÄYTÄNTÖÖNPANO-OHJEET	60

1. Kunnanjohtajan katsaus

Vuoden 2024 talousarviota on valmisteltu koko kuntakentällä suurten epävarmuuksien keskellä. Epävarmuustekijät heijastuvat monin tavoin kuntien toiminnan ja talouden ennustamiseen sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.

Taivassalon kunta lähtee talousarviovuoteen kohtuullisen hyvästä tilanteesta. Kunnan toiminta kuluvana vuonna on toteutunut suunnitellusti ja toiminta on ollut kustannustehokasta ja palvelutarjonta laadukasta. Kaikkia kuntia haastaa kuluvana vuonna ja taloussuunnitelmakaudella kuitenkin olemassa oleva maailman tilanne, inflaatio, korkojen ja kustannusten nousu sekä yleinen epävarmuus. Kustannusten ja korkojen jatkuva nousu luo epävarmuutta kuluvan vuoden tuloksen ennustamiseen sekä tulevan vuoden suunnitteluun.

Vuoden 2023 alusta voimaan tullut sote-uudistus, vuonna 2025 tuleva TE-uudistus ja käynnissä oleva valtionosuusjärjestelmäuudistus sekä niiden tulevia vuosia koskevat vaikutukset muuttavat kuntien, myös Taivassalon, taloudellista toimintaympäristöä. Kunnalta edellytetäänkin yhä suurempaa panostusta tehtävien toimien talousvaikutusten tarkasteluun sekä ennen kaikkea suunnitelmallisuutta ja ennakointia toiminta ja talous samanaikaisesti keskustelussa pitäen.

Taivassalon kunnan ”Vain taivas rajana” -strategian arvot hyväksyttiin viime vuoden lopulla. Arvomme ovat Kauneus – Onnellisuus – Yhdessä. Olemme syksyn aikana jatkaneet strategiatyötä talousarvioprosessin rinnalla. Olemme kirkastaneet kunnan strategisia painopisteitä ja tavoitteita sekä suunnitelleet talousarvion toiminnallisia panostuksia uuteen strategiaamme pohjaten. Kunnan arvot näkyvät painopisteiden yhteydessä ja ohjaavat strategisia tavoitteita.

Kuntamme strategiassa laadukkaalla palvelutuotannolla, hyvinvoinnilla, elinvoimalla, kunnan vetovoiman parantamisella ja positiivisella viestinnällä on merkityksellinen rooli. Tavoitteenamme on lähivuosina saada kunnan asukasluku maltilliseen kasvuun. Maltillinen kasvutahti on edellytys sille, että pystymme reagoimaan ajantasaisesti mahdolliseen palvelutarpeen kasvuun ja voimme taata laadukkaat ja ajantasaiset palvelut laadukkaissa tiloissa kaikille kuntalaisille nyt ja tulevaisuudessa. Luotamme siihen, että tietoisella elinvoiman, vetovoiman ja pitovoiman vahvistamiseen tähtäävällä työllä, uusilla kehitysideoilla ja niiden toteuttamisella sekä aktiivisella ja positiivisella otteella on mahdollisuus lisätä kunnan ja asumisen vetovoimaa.

Strategiatyön ohella olemme aloittaneet kuluvan syksyn aikana kunnan arvojen mukaisen uuden toimintakulttuurin jalkauttamisen koko kuntaorganisaatiossa. Jatkamme sitä myös tulevana vuonna. Tavoitteenamme on kehittää toimintaprosesseja, työtapoja ja yhteistyötä sekä osallistaa sidosryhmiä ja panostaa kunnan arvojen mukaiseen toimintaan niin organisaation sisällä kuin sen ulkopuolella.

Taivassalon kunnan vuoden 2022 tilinpäätös oli alijäämäinen ensimmäistä kertaa kolmentoista ylijäämäisen vuoden jälkeen. Vuoden 2022 tilikauden alijäämä oli 163 086 euroa. Kunnan taseessa on kuitenkin kumulatiivista ylijäämää 8,6 miljoonaa euroa. Vahvasta kumulatiivisesta ylijäämästä huolimatta panostamme kunnan toiminnoissa kustannustehokkuuteen ja toimintojen huolelliseen suunnitteluun, jotta talouden suunta ja tuloskehitys saadaan tulevaisuudessa myös vuositasolla jälleen positiiviselle uralle.

Lautakuntien talousarvioita on valmisteltu aktiivisella otteella syksyn aikana. Kunnan uuden strategian tavoitteiden toteuttamiseksi, kunnan hyvän arjen takaavien toimintojen turvaamiseksi sekä henkilöstön hyvinvoinnin ja pysyvyyden varmistamiseksi on tiukasta taloustilanteesta huolimatta tehtävä resursointeja, jotta tulevaisuudessa voidaan tuottaa palveluita kuntalaisille entistä paremmin ja kustannustehokkaammin. Tämän vuoksi panostamme talousarviossa edellä mainittuihin asioihin. Haluamme yhdessä luoda kuntaan elinvoimaa ja mahdollistaa edellytykset kunnan positiiviselle tulevaisuudelle. Haasteet tulosmielessä liittyvät aleneviin valtionosuuksiin,

korkotason noususta aiheutuvien korkokulujen kasvuun sekä poistojen määrään. Kyky toimia ja sietää samalla epävarmuutta on kuntamme yksi valtti näinä epävarmoina aikoina.

Taivassalon kunnan vuoden 2024 talousarvion tulos on noin -0,6 miljoonaa alijäämäinen. Investointien määrä talousarviossa on 1,2 miljoonaa euroa. Lainamääräarvio vuoden 2024 lopussa on 6,5 miljoonaa euroa (3 808 euroa/asukas).

Vuoden 2024 talousarvio ei sisällä sopeuttamistoimia jo valmiiksi tiukan analyysityön ja kulubudjetoinnin vuoksi. Lähtökohtaisesti voidaan todeta, että kustannus- ja kulumielessä taloussuunnitelmakauden talouden valtakunnallinen epävarmuus haastaa myös Taivassalon kuntaa. Kunnalla on mahdollisuus kestää taloussuunnitelmakauden haasteet kumulatiivisen ylijäämän avulla. Vuosikate ei kata poistoja taloussuunnitelmakaudella ja positiiviseen tulokseen pääseminen taloussuunnitelmavuosina 2025 ja 2026 on tämänhetkisen tiedon valossa haastavaa ja edellyttäne sopeutustoimia. Mikäli sopeutustoimia tulee suunnitelmavuosina 2025-2026 tehtäväksi, sopeutustoimien tarpeellisuushankinta tulee tehdä oikea-aikaisesti ja perustellen sitten, kun kuntataloutta tällä hetkellä haastavat epävarmuustekijät ovat laantuneet tai niiden vaikutukset ovat nykyistä paremmin ennustettavissa. Kulutason pitäminen maltillisena on tulevaisuudessa kunnan talouden pitkäaikaisen tasapainon saavuttamiseksi ja rakenteellisen alijäämän välttämiseksi ensiarvoisen tärkeää.

Talousarvioprosessi on valmisteltu hyvässä yhteistyössä viranhaltijoiden, työntekijöiden ja luottamushenkilöiden kanssa. Koko prosessin ajan on vallinnut yhteinen tahtotila ja vahva luottamus tulevaan, suunniteltujen kehittämistoimien onnistumiseen ja tulosten näkymiseen myös pitkällä aikavälillä. Kantavana ajatuksena on ollut koko talousarvioprosessin ajan luottamus siihen, että yleinen taloudellinen kehitys kääntyy positiivisemmalle uralle ja kuntamme panostukset toimintaan ja kehittämiseen alkavat tuottaa toivottua tulosta.

Haluan kiittää koko kuntaorganisaatiotamme, niin kunnan henkilöstöä kuin luottamushenkilöitä, hyvähenkisestä ja tehokkaasta talousarvioprosessin läpiviemisestä. Olen suuresti ilahtunut ja kiitollinen hyvästä yhteistyöstä, kuuntelemisesta, aktiivisesta ja kaikkien mielipiteitä kunnioittavasta vuorovaikutuksesta sekä yhteen hiileen puhaltamisesta.

Näen kauniissa kunnassamme valtavasti hyvää kehityspotentiaalia.

Taivassalossa 15.11.2023

Sanna Häkli
kunnanjohtaja

2. Talousarvion yleiset lähtökohdat

2.1. Yleinen taloudellinen tilanne

Valtiovarainministeriö julkaisi lokakuussa 2023 Taloudellisen katsauksen sekä Kuntatalousohjelman vuodelle 2024.

Taloudellisen katsauksen mukaan maailmantalouden taloudelliset näkymät ovat monitahoiset. Japanissa, Yhdysvalloissa ja useassa kehittyvässä maassa talous kasvaa, mutta esimerkiksi Euroopassa ja Kiinassa talousnäkymät heikentyvät. Maailmantalouden kasvu hidastuu kuluvana vuonna 2,6 prosenttiin, mutta kiihtyy vuonna 2024 2,9 prosentin kasvuun. Suomen talous on ajautumassa taantumaan euroopan maiden, kuten Saksan ja Ruotsin, tavoin.

Suomen talous supistuu loppuvuonna. Talous ei kasva viime vuoteen verrattuna. Kasvun pysähtyminen vuonna 2023 vaikuttaa myös työllisyyteen negatiivisesti. Alkuvuoden jatkunut työllisyyden kasvu on taittunut kesän aikana ja lievä lasku jatkuu loppuvuonna. Heikoin työllisyystilanne on rakentamisessa. Työllisyyden lasku jää kuitenkin lyhytaikaiseksi ja työllisyys kasvaa uudelleen jo ensi vuonna. Vuoteen 2025 mennessä 15–64-vuotiaiden työllisyysaste nousee 74,3 prosenttiin ja työttömyysaste laskee 7 prosenttiin.

Vuonna 2024 yksityinen kulutus, investoinnit ja vienti kääntyvät kasvuun ja bruttokansantuote kasvaa 1,2 prosenttia. Vuonna 2025 kulutuksen sekä investointien kasvu vahvistuu, ja bruttokansantuote kasvaa 1,8 prosenttia. Vuonna 2026 bruttokansantuotteen kasvun arvioidaan olevan 1,7 prosenttia.

Julkisen talouden arvioidaan heikentyvän kuluvana vuonna ja koko ennustejakson ajan. Julkisen talouden alijäämä kasvaa vuonna 2023 ja pysyy suurena myös ennustevuosina. Valtionhallinnon alijäämä on suuri ja lisäksi hyvinvointialueiden talous on alijäämäinen, ellei tehdä korjaavia toimia. Velkasuhteessa ei näy taittumisen merkkejä, vaan velkasuhde kasvaa lähes 82 prosenttiin vuonna 2027. Valtionhallinnon ja paikallishallinnon velkaa kerryttävä alijäämä on ennustejakson lopussa vuonna 2027 peräti noin 14 miljardia euroa. Myös julkisyhteisöjen velkasuhde kasvaa. Velkasuhdearvioihin vaikuttaa herkästi talouden muutokset, joten arvioihin liittyy merkittävää epävarmuutta. Velkasuhteen kasvun pysäyttäminen edellyttää erityisesti valtionhallinnon ja hyvinvointialueiden alijäämien supistamista.

Yksityisen kulutuksen määrä on jäänyt vuoden toisella vuosineljänneksellä merkittävästi edellisvuoden vastaavan ajankohdan lukemista. Vaikka kotitalouksien ostovoimaa heikentävä inflaatio hidastui kesällä alle seitsemään prosenttiin, hintataso on edelleen korkealla kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin suhteutettuna. Asuntolainat on sidottu pääosin 12 kuukauden euribor-korkoon, minkä vuoksi korkojen nousu kasvattaa kotitalouksien korkokustannuksia voimaikkaimmin vuoden aikana. Työllisyyden kasvun pysähtyessä palkkasumman kasvu hidastuu vuonna 2023, vaikka palkansaajien ansiotaso nouseekin reippaasti. Kokonaisuudessaan yksityinen kulutus vähenee kuluvana vuonna 0,2 prosenttia korkean hintatason ja nousevien korkojen hidastaessa kotitalouden reaalityulojen kasvua. Vuonna 2024 yksityinen kulutus kääntyy kasvuun, kun reaalityulot nousevat ja korkojen nousu pysähtyy. Yksityisen kulutuksen toipumiseen vaikuttaa kuitenkin vielä vuonna 2024 heikko työllisyyskehitys ja sosiaalietuuksien leikkaukset, jotka hidastavat kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvua. Vuonna 2025 ostovoima lisääntyy ja yksityinen kulutus lisääntyy.

Korkojen nousu on vaikuttanut negatiivisesti myös asuntomarkkinoihin. Hintojen epävarmuus ja korkokustannusten nousu on saanut asunnon ostajat epäröimään, mikä vähentää asuntoluottojen kysyntää. Uusien asuntojen aloitukset on jäänyt useissa suunnitelluissa kohteissa tekemättä. Kuluvana vuonna myös investoinnit asuinrakentamiseen vähenevät, samoin kuin investoinnit muuhun talonrakentamiseen sekä maa- ja vesirakentamiseen. Myös kone- ja laiteinvestoinnit vähenevät talouskasvun pysähtymisen ja korkojen nousun myötä. Yksityiset investoinnit vähenevät vuonna 2023 arviolta noin 3,6 prosenttia, mutta kääntyvät vuonna 2024 1,1 prosentin kasvuun ja vuonna 2025 2,3 prosentin kasvuun. Kokonaisuudessaan investointien suhde

bruttokansantuotteeseen pysyy 24 prosentissa, josta yksityisten investointien osuus on 19 prosenttia ja julkisten investointien osuus on viisi prosenttia. Investointipaineet jatkuvat paikallishallinnossa väestön muuttoliikkeen ja rakennuskannan korjaustarpeiden vuoksi.

Kuntatalousohjelman mukaan kuntien ja kuntayhtymien yhteenlaskettu tilikauden tulos heikkeni vuonna 2022 kahteen aikaisempaan vuoteen verrattuna. Tuloksen heikkenemisestä huolimatta tulos oli suhteellisen vahvalla tasolla. Tulokseen vaikuttavat työllisyyden ja talouden hyvä kehitys sekä verotulojen kasvu. Kuntataloutta vahvisti myös kertaluonteiset tekijät, kuten sote-kiinteistöjen myynnistä saadut tulot ja Helsingin kaupungin liikenneliikelaituksen yhtiöittäminen.

Vuosi 2023 näyttää kuntataloudessa vahvalta, mutta sote-uudistuksen vuoksi siihen liittyy edelleen huomattavaa epävarmuutta. Käännös heikompaan on kuitenkin edessä, kun alkuvuoden suotuisa tulokehitys hiipuu talouskasvun vaimentuessa ja kuntien saamat poikkeuksellisen suuret verohännät poistuvat. Kuntien, kuntayhtymien ja hyvinvointialueiden tilinpäätösennusteet indikoivat merkittävää toimintakatteiden heikkenemistä kuluvana vuonna edellisvuoteen verrattuna. Kuntataloudessa paineita aiheuttaa etenkin kustannusten nopea nousu, sillä vuoden 2023 sopimuskorotukset nostavat palkkoja 4,85 prosenttia ja inflaatio on pitkittynyt.

Kuntatalouden toimintamenot kasvavat painelaskelmassa vuosina 2024–2027 pääasiassa hintojen kasvun vuoksi, sillä koulutuksen, mukaan lukien varhaiskasvatus, palvelutarve pysyy painelaskelmassa kehysvuosina laskevana syntyvyyden laskun ja ikäluokkien pienentymisen vuoksi. Poikkeuksen tilanteeseen muodostaa ainoastaan vuosi 2025, jolloin kunnille siirtyy vastuu työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisestä ja samalla niiden rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennetaan.

Suomen hallituksen toimenpiteet vahvistavat vuoden 2024 kuntataloutta hieman. Kuntataloutta vahvistaa ennen kaikkea maapohjan kiinteistöveron alarajan korotus. Muutos kasvattaa kuntien kiinteistöverotuloja arviolta noin 108 miljoonalla eurolla vuodesta 2024 alkaen. Kuntataloutta heikentää kuntien peruspalveluosuuteen kohdistettava yhden prosenttiyksikön indeksikorotusta vastaava säästö. Vuonna 2024 kuntatalouden suurin kuluerä on henkilöstökustannukset, joihin kohdistuu talousarviovuonna noin kolmen prosentin sopimuskorotukset. Henkilöstökustannusten kasvua hillitsee tulevana vuonna työttömyysvakuutusmaksun alentaminen. Maksu laskee kunta-alalla keskimäärin noin 0,9 prosenttiyksikköä. Vuosina 2025–2027 kunta-alan ansiokehityksen oletetaan olevan hieman talouden yleistä ansiokehitystä nopeampaa kunta-alalle sovitun palkkausjärjestelmien kehittämisohjelman vuoksi.

Työkäisen väestön määrän arvioidaan vähenevän ja myös kunta-alalla tulee olemaan työvoiman saatavuusongelmia. Eläköityminen on kunta-alalla voimakasta. Osaajapulaa on muun muassa teknisessä toimessa ja sivistystoimessa. Osaajapula heijastuu negatiivisesti palvelujen tuottamiseen ja hankkeiden toteuttamiseen.

Suomen hallituksen päätösten merkittävimmät kuntatalouteen vaikuttavat panostukset kohdistuvat muun muassa perusopetuksen vahvistamiseen (yhteensä 323 miljoonaa euroa 2025–2027) ja tasa-arvon edistämiseen esi- ja perusopetuksessa (yhteensä 152 miljoonaa euroa 2024–2027). Vaikka nämä panostukset lisäävät kuntatalouden rahoitusta, ne myös kasvattavat menoja vastaavasti. Koulutuksen toimialalle kohdistuu kuntataloudessa kuitenkin myös leikkauksia, sillä sopeutustoimia on kohdistettu esimerkiksi vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin.

Yksi suurimmista hallituksen kuntatalouteen suoraan kohdistamista leikkauksista on valtionosuuksien yhden prosenttiyksikön indeksijarru vuosina 2024–2027, jonka seurauksena valtionosuudet pienenevät 24 miljoonaa euroa vuonna 2024, 48 miljoonaa euroa vuonna 2025, 79 miljoonaa euroa vuonna 2026 ja 111 miljoonaa euroa vuonna 2027.

Kuntien toimintaan ja talouteen merkittävästi tulevina vuosina vaikuttava toimenpide on TE-uudistus. Vuonna 2025 työ- ja elinkeinopalvelut siirretään kuntien vastuulle. Muutos laajentaa kuntien tehtäväkenttää ja kasvattaa kuntatalouden toimintamenoja vajaalla 900 miljoonalla eurolla

vuonna 2025. Uudistuksen myötä kuntien henkilöstömäärä kasvaa noin neljällä tuhannella henkilötyövuodella, mikä näkyy etenkin henkilöstömenojen voimakkaana kasvuna. Uudistus laajentaa kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksien rahoituksesta, mikä puolestaan heijastuu vuonna 2025 avustusmenojen tason muutokseen. Uudistuksen seurauksena työllisyyskehityksellä on jatkossa entistä suurempi vaikutus kunnan talouteen.

Uusiin avustusmenoihin vaikuttaa etenkin työttömyyden kehitys, jonka on ennustettu asettuvan noin 6,4 prosenttiin vuosina 2025–2027, sekä muutokset työttömyysetuuksien tasoa määrittävässä kansaneläkeindeksissä. Hallitus on päättänyt muun muassa sosiaalietuuksiin, kuten työmarkkinatukeen, lastenhoidon tukiin ja peruspäivärahaan, liittyvästä indeksijäädystä vuosina 2024–2027.

Toimintatulot kasvavat valtiovarainministeriön painelaskelmassa keskimäärin 1,4 prosenttia vuodessa vuosina 2024–2027. Toimintatuloennusteen vuokratuloissa ei ole ennakoitu kuntien hyvinvointialueille vuokraamien sote-kiinteistöjen vuonna 2026 tapahtuvaa vuokra-ajan päättymisen vaikutusta.

Verotulot laskevat noin 5,0 prosenttia vuonna 2024, mikä on seurausta siitä, että sote-uudistuksen vaikutus näkyy kuntien verotuloissa viiveellä verovuoden verojen kertyessä useamman kalenterivuoden aikana. Verotulojen laskua hidastaa työttömyysvakuutusmaksun aleneminen, mikä kasvattaa kuntien verotuloja 85 miljoonaa euroa vuodesta 2024 alkaen. Vuosina 2025–2027 kuntien verotulojen kehitys normalisoituu keskimäärin 3,2 prosentin vuotuisen kasvuun.

Kuntien valtionosuudet laskevat vuonna 2024 9,0 prosenttia. Kuntien valtionosuuksia pienennetään sote-siirtolaskelman tarkentumisen seurauksena. Lisäksi hallituksen valtionosuuksiin kohdistama yhden prosenttiyksikön indeksijarru hidastaa valtionosuuksien kehitystä. Kuntien valtionosuuksien kasvu jää tarkasteluvuosina varsin maltilliseksi vuonna 2024. Sen sijaan valtionosuudet nousevat vuonna 2025, josta alkaen kuntien valtionosuuksissa huomioidaan kunnille siirtyvät vastuut TE-palvelutehtävien ja työttömyysetuuksien rahoituksesta.

Kuntatalouden keskeiset tunnusluvut, kuten tilikauden tulos ja toiminnan ja investointien rahavirta ovat vuonna 2023 vahvoja, johtuen pääosin sote-uudistukseen liittyvistä verohännistä. Vanhojen kunnallisveroprosenttien ja yhteisöverotulojen jako-osuuksien mukaisesti tilittyvien verotulojen poistussa, kuntatalouden menojen ja tulojen välille jää kasvavaa epätasapainoa.

Painelaskelman mukaan vuosikateet riittävät kattamaan poistot tarkasteluvuosina, mutta nettoinvestointeihin ne eivät riitä. Kuntatalouden lainakanta kasvaa edelleen vuosina 2024–2027, mutta kasvuvauhti hidastuu viime vuosikymmenen keskimääräiseen kasvuvauhtiin verrattuna. Kuntatalouden tulojen ja menojen epätasapaino lisää sopeutuspaineita tuleville vuosille.

(Lähteet: Valtiovarainministeriö, Taludellinen katsaus, Syksy 2022 (19.9.2022); Valtiovarainministeriö, Kuntatalousohjelma vuodelle 2023, Syksy 2022 (21.9.2022))

2.2. Kuntien verotulot

Kuntien verotulot koostuvat kunnallisverosta, kinteistöverosta ja yhteisöverosta. Sote-uudistuksen jälkeen kunnallisveron osuus kaikista verotuloista on arviolta noin 70 prosenttia, kiinteistöveron noin 16 prosenttia ja yhteisöveron noin 14 prosenttia.

Valtiovarainministeriön kuntatalousohjelman mukaan vuonna 2024 kuntien verotulojen määrän arvioidaan olevan yhteensä noin 13,9 miljardia euroa. Edellisvuoteen verrattuna verotulot laskevat noin viidellä prosentilla. Vuonna 2025 verotulojen ennustetaan kasvavan 1,9 prosenttia.

Kunnallisvero

Kunnallisveron tuottoarvio vuonna 2024 on noin 9,7 miljardia euroa, eli noin 0,7 miljardia vuoden 2023 tuottoa vähemmän. Kunnallisveron tuottoon vaikuttavat kehyskaudella tulo- ja työllisyyskehitys, ansiotuloveroperusteiden vuosittaiset indeksitarkistukset sekä hallitusohjelmaan

liittyvät veromuutokset. Sote-uudistukseen liittyvä verouudistus alentaa kunnallisveron kertymää hieman vielä vuonna 2024.

Vuonna 2024 indeksitarkistuksen mitoitusta muutetaan siten, että työttömyysvakuutusmaksun 0,2 prosenttiyksikön alennusta vastaava osuus kanavoidaan valtiolle Työllisyysrahastoon kohdistuvien säästöjen ohjaamiseksi valtion velkakehityksen taittamiseen. Kunnallisveron tuottoa kasvattaa vuonna 2024 myös työntekijöiden työttömyysvakuutusmaksun 0,71 prosenttiyksikön alentaminen, kasvun ollessa noin 56 miljoonaa euroa.

Yhteisövero

Yhteisöveron tuottoarvio vuonna 2024 on 1,9 miljardia euroa. Se on noin 170 miljoonaa euroa vuoden 2023 tuottoa alhaisempi. Vuoden 2024 notkahduksesta huolimatta, veron tuoton arvioidaan kasvavan kehyskaudella noin 4,1 prosenttia vuodessa.

Maapohjan kiinteistöveron alarajan korotus pienentää kuntien yhteisöverokertymää vuonna 2024 noin miljoonalla eurolla ja maksuunpanoa vuositasolla noin kahdella miljoonalla eurolla. Lisäksi arvioidaan, että työnantajan työttömyysvakuutusmaksun alentaminen vuonna 2024 0,72 prosenttiyksiköllä kasvattaa kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta noin 28 miljoonalla eurolla. Hallitusohjelman mukaan hallitus pitää yhteisöverokannan kilpailukykyisellä tasolla.

Kiinteistövero

Kiinteistöveron tuottoarvio vuonna 2024 on noin 2,3 miljardia euroa, eli noin 115 miljoonaa euroa kuluvan vuoden 2023 kiinteistöveron tuottoarviota enemmän.

Hallitusohjelman mukaan maapohjan kiinteistöveron alaraja korotetaan 0,93 prosentista 1,30 prosenttiin vuodesta 2024 alkaen. Toimenpide edellyttää maapohjan veroprosentin eriyttämistä yleisestä kiinteistöveroprosentista. Jatkossa maapohjan kiinteistöveron vaihteluväli olisi 1,30–2,00 prosenttia. Kuntien kiinteistöverotulojen arvioidaan kasvavan muutoksen johdosta noin 108 miljoonalla eurolla vuodesta 2024 alkaen. Hallitusohjelmaan sisältyy myös kirjaus, jonka mukaan hallitus toteuttaa kiinteistöverotuksen uudistuksen, jolla korjataan kiinteistöjen verotusarvojen ja käypien arvojen eriytyminen toisistaan. Uudistus toteutetaan pitkillä siirtymäajoilla. Kiinteistöveron muutokset ovat kohtuullisia kiinteistön omistajille.

(Lähde: Valtiovarainministeriö, Kuntatalousohjelma vuodelle 2023, Syksy 2023 (9.10.2023))

2.3. Kuntien valtionavut

Kuntien valtionavut koostuvat laskennallisista valtionosuuksista, verotulojen menetykskorvauksista ja valtionavustuksista.

Kuntien valtionapujen taso alenee vuonna 2024 vuoteen 2023 verrattuna. Kuntien valtionavut ovat valtion vuoden 2024 talousarvioesityksessä yhteensä 5,1 miljardia euroa, eli noin 0,3 miljardia vuoden 2023 varsinaista talousarviota vähemmän. Laskennalliset valtionosuudet ovat noin 3,7 miljardia euroa, kuntien veromenetysten korvaukset 0,9 miljardia euroa ja muut valtionavut 0,6 miljardia euroa. Kehyskauden lopussa vuonna 2027 valtionavut ovat noin 6,2 miljardia euroa, josta laskennallisten valtionosuuksien osuus on 4,6 miljardia euroa.

Kehyskaudella vuonna 2025 työ- ja elinkeinopalvelut siirretään kuntien vastuulle. TE-palvelujen järjestämistä vastuun siirto kunnille sekä siihen liittyvä kuntien työttömyysturvan rahoitusosuuden kasvattaminen korottaa kuntien peruspalvelujen valtionosuutta. Peruspalvelujen valtionosuuden tasoa alentaa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistukseen liittyvien kunnilta hyvinvointialueille siirtyvien tulojen ja kustannusten tarkistus sekä hallitusohjelman mukainen indeksisäästö. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionosuudet alenevat reaalisesti hieman kehyskaudella johtuen oppilas- ja opiskelijamäärien alenemisestä. Suomen hallituksen hallitusohjelmaan sisältyy sekä kuntien tehtäviä ja rahoitusta lisääviä että niitä vähentäviä toimenpiteitä.

(Lähde: Valtiovarainministeriö, Kuntatalousohjelma vuodelle 2023, Syksy 2023 (9.10.2023))

2.4. Taivassalon kunnan talouden ja toiminnan lähtökohdat

2.4.1. Toiminta ja talous

Taivassalon kunnan toiminta vuonna 2023 on tähän mennessä toteutunut suunnitellusti. Talouden toteuman osalta voidaan todeta toiminnan olleen vuoden 2023 kolmella ensimmäisellä kvartaalilla kustannustehokasta toimintakatetasolla. Kaikkia kuntia, myös Taivassaloa, haastaa kuluvana vuonna ja taloussuunnitelmakaudella kuitenkin olemassa oleva maailman tilanne, inflaatio, korkojen ja kustannusten nousu sekä yleinen epävarmuus.

Yleinen talouskehitys sekä kustannusten kehitys sisältävät maailman tilanteen vuoksi paljon epävarmuustekijöitä, mikä heijastuu myös talouden ennustamiseen sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Kustannusten ja korkojen jatkuva nousu luo epävarmuutta vuoden 2023 tuloksen toteuman arviointiin sekä tulevan talousarviovuoden arviointiin. Myös vuoden 2023 alusta voimaan tullut sote-uudistus ja sen tuleviakin vuosia koskevat vaikutukset heikentävät kuntien, myös Taivassalon kunnan taloudellista liikkumavaraa.

Sote-uudistus on vaikuttanut sekä kunnan organisaatorakenteeseen että toimintaan. Soteuudistuksen jälkeen kuntaan jääneen hyvinvointityön rooli on kasvanut ja hyvinvointityötä tehdään monella eri saralla. Soteuudistuksen myötä tuloja ja menoja siirtyi hyvinvointialueelle, mutta kunnalle jäi hoidettavakseen lainat ja tulevat investoinnit aiempaa pienemmällä tulo- ja investointitilillä. Kunnalta edellytetäänkin yhä suurempaa panostusta tehtävien toimien talousvaikutusten tarkasteluun sekä ennen kaikkea suunnitelmallisuutta ja ennakkointia toiminta ja talous samanaikaisesti keskustelussa pitäen.

Taivassalon kunnalla ei itsellään ole lähivuosina suunnitelmissa valtavan suuria investointeja. Kuntakonsernin osalta jätevesien johtamiseen liittyvä investointitarve tulee kuitenkin lähivuosina lisäämään kuntakonsernin investointimäärää, mikä väistämättä lisää koko kuntakonsernin lainamäärää. Kunnalta ja kuntakonsernilta edellytetään kokonaisuudessaan tarkkaa toiminnan ja talouden tarkastelua ja ajantasaista reagoitua koko taloussuunnitelmakauden ajan.

Taivassalon kunnan vuoden 2022 tilinpäätös oli alijäämäinen ensimmäistä kertaa kolmentoista ylijäämäisen vuoden jälkeen. Vuoden 2022 tilikauden alijäämä oli 163 086 euroa. Kunnan taseessa on kuitenkin kumulatiivista ylijäämää noin 8,6 miljoonaa euroa. Vahvasta kumulatiivisesta ylijäämästä huolimatta kunnan toiminnoissa tulee panostaa kustannustehokkuuteen ja toimintojen huolelliseen suunnitteluun, jotta talouden suunta ja tuloskehitys saadaan tulevaisuudessa myös vuositasona jälleen positiiviselle uralle.

Kuluvan vuoden 2023 alkuperäinen talousarvio on valmisteltu -259 683 euroa alijäämäiseksi. Kuntatalouden kohdatessa suuria toiminnallisia ja taloudellisia haasteita tulevina vuosina, on erittäin tärkeää seurata ja analysoida kunnan talouden tilaa sekä reagoida ajantasaisesti. Tällä hetkellä lautakuntien ulkoiset toimintakatteet ovat vuonna 2023 toteutuneet hieman laskennallista talousarviota paremmin. Tuloslaskelmaosan rahoituskulut sekä poistot tulevat kuitenkin toteutumaan alkuperäistä talousarviota suurempina, mikä väistämättä vaikuttaa negatiivisesti koko vuoden tuloslaskelman toteutumaan. Lautakuntien tuleekin loppuvuoden aikana pyrkiä pitämään toimintakulut korkeintaan kolmen kuukauden laskennallisen talousarvion suuruisena, jotta voidaan kompensoida koko kuntatasoisten tuloslaskelmaosan ylitysten aiheuttamaa tulosheikennystä. Mikäli tässä onnistutaan, vuoden 2023 toteuman on mahdollista yltää alkuperäistä talousarviota positiivisempaan tulokseen.

Kunnan strategian arvot hyväksyttiin vuoden 2022 lopulla. Strategiatyötä jatkettiin uuden kunnanjohtajan aloitettua virassaan elokuussa 2023. Kunnan strategiaa painopisteitä ja tavoitteita on kirkastettu ja valmisteltu sekä virkamiesvalmisteluna johtoryhmän johdolla että käyty keskustelua kunnanhallituksen talousarvioseminaarissa. Strategian painopisteet ja toiminnalliset tavoitteet esitetään ja hyväksytään talousarvion 2024 hyväksymisen yhteydessä. Kunnan strategiassa laadukkaalla palvelutuotannolla, hyvinvoinnilla, elinvoimalla, kunnan vetovoiman parantamisella ja positiivisella viestinnällä on merkityksellinen rooli. Tavoitteena on lähivuosina

saada kunnan asukasluku maltilliseen nousuun. Maltillinen kasvutahti on edellytys sille, että voidaan taata laadukas ja ajantasainen palvelutuotanto kaikille kuntalaisille.

Syksyn 2023 aikana strategiatyön ohella on aloitettu strategian arvojen mukaisen uuden toimintakulttuurin jalkauttaminen koko kuntaorganisaatiossa. Sitä jatketaan myös tulevana talousarviovuonna 2024. Toimintaprosesseja, työtapoja ja yhteistyötä eri tahojen kanssa pyritään kehittämään mahdollisuuksien mukaan olemassa olevien resurssien puitteissa.

Taivassalon kunnan talousarvio 2024 ja taloussuunnitelma vuosille 2025-2026 on laadittu valtuuston marraskuussa 2023 päättämien veroprosenttien mukaan kunnallisveroprosentin ollessa 6,9 prosenttia. Lautakunnat ovat huomioineet mahdollisen kustannustason nousun omissa suunnitelmissaan. Palkankorotusten osalta korotusprosenttina on talousarviovuonna käytetty 2,5 prosenttia. Verotulot ja valtionosuudet on arvioitu Kuntaliiton laskelmien avulla.

Vuoden 2024 talousarvio ei sisällä varsinaisia sopeuttamistoimia jo valmiiksi tiukan analyysin ja kulubudjetoinnin lisäksi. Taivassalon kunta tiedostaa, että kansallisesti epävarmoina aikoina, jolloin muun muassa kuntien rahoitusmekanismi on muutoksessa ja muita toiminnallisia muutoksia tulee kohdistumaan kuntakenttään lähivuosina, ei ole tarkoituksenmukaista tehdä äkkinäisiä toiminnallisia sopeuttamistoimenpiteitä, vaan tarkastella tulevien muutosten vaikutuksia ja tehdä mahdollisia toiminnallisia muutoksia vasta sitten, kun tiedetään enemmän käynnissä olevien valtakunnallisten muutosten kuntakohtaisista vaikutuksista. Organisaation henkilöstön hyvinvoinnin ja työolosuhteiden ylläpitämisellä ja kunnan kehittämisellä sekä koko kunnan elinvoimaan panostamisella epävarmoina aikoina voidaan paremmin edesauttaa kunnan toimintakyvyn ja elinvoimaisuuden säilymistä yli valtakunnallisten epävarmojen aikojen. Kyky toimia ja sietää samalla epävarmuutta on kuntamme yksi valtti näinä epävarmoina aikoina.

Vuosikate ei kata poistoja taloussuunnitelmakaudella. Vuosikate on kuitenkin plusmerkkinen. Positiiviseen tulokseen pääsemisen taloussuunnitelmavuosina 2025-2026 edellyttää sopeutustoimia. Sopeutustoimien tarpeellisuushankinta ja määrä on tarkoituksenmukaista tehdä sitten, kun käynnissä olevien valtakunnallisten toiminnallisten muutosten ja rahoitusmekanismimuutoksen kuntakohtaiset vaikutukset ovat selvillä. Mikäli sopeutustoimet ovat tulevaisuudessa tarpeellisia, sopeutustoimien oikea-aikaisuus ja realistisen tarpeen mukainen määrä ovat sekä kunnan toiminnan, talouden, elinvoiman ja ennen kaikkea työtekijöiden etu. Taloussuunnitelmavuosien taloudellisissa laskelmissa sopeutustoimet on merkattu siten, että ne vaikuttavat vuosikatteeseen. Mahdolliset sopeuttamistoimet tullevat sisältämään sekä tulojen lisäyksiä että kulujen vähennystä.

Kuntalain 5 luvun 22 §:n mukaan *"Kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista järjestämällä esim. mahdollisuuksia osallistua kunnan talouden suunnitteluun."* Taivassalon kunnan talousarviossa 2024 huomioidaan osallistuva budjetointi 10 000 euron investointimäärärahalla.

Arvion mukaan kunnan toimintatulot kasvavat vuonna 2024 24,0 prosenttia vuoden 2023 alkuperäiseen talousarvioon verrattuna. Merkittävin kasvu koostuu teknisten palveluiden vuokratuottojen kasvusta. Toimintamenot kasvavat vuonna 2024 2,3 prosenttia vuoden 2023 alkuperäiseen talousarvioon verrattuna.

Taloussuunnitelmavuosien tulojen ja menojen laskemisessa lähtökohtana on käytetty Kuntaliiton esittämää arviota koko maan kuntien ja kuntayhtymien toimintatulojen ja toimintamenojen muutoksesta.

Merkittävimmät riskit, joita vuosien 2024-2026 talouden ennuste sisältää, ovat:

- epävarmuus
- verotulojen ja valtionosuuksien kehitys
- maailman tilanteen, kuten sotien vaikutus
- energian, muiden kustannusten ja korkojen nousu
- kansallisten kuntiin kohdistuvien uudistusten, kuten TE-uudistus, vaikutukset
- hyvinvointialueen palveluverkkoratkaisujen vaikutus
- tulevat investointitarpeet ja ja niiden vaikutus kunnan talouteen

Muutokset organisaatiossa: Taivassalon kunnan johdossa tapahtui vuonna 2023 kunnanjohtajavaihdos. Uusi kunnanjohtaja aloitti virassaan 1.8.2023.

2.4.2. Strategia

Strategian arvot

Taivassalon kuntastrategiatyötä aloitettiin vuonna 2022 ja valtuusto hyväksyi Taivassalon kunnan strategian arvot kokouksessaan 14.11.2022 § 26.

Visio: Vain taivas Rajana

Arvot:

- **Kauneus: Taivassalo on kaunis, viehättävä ja pittoreski. Me satsaamme ympäristön viihtyvyyteen. Kauniit ajatukset, kaunis puhe ja kaunis käytös.**
- **Onnellisuus: Taivassalooa tituleerataan onnellisten saareksi. Täällä on onnellista asua ja elää ja yrittää. Pidämme huolta ihmisistä, itsestämme ja toisistamme sekä luonnosta. Positiivisuus tuo onnellisuutta.**
- **Yhdessä: Yhdessä tekeminen ja yhteisöllisyys on tärkeää. Kaikilla on vastuu niin kehittämisen, ideoista, kestävästä toiminnasta ja Taivassalon positiivisesta viestimisestä sekä viihtyisyydestä. Teemme yhteistyötä moneen eri suuntaan.**

Strategiset painopisteet ja strategiset tavoitteet

Kunnan strategisten arvojen lisäksi strategiakokonaisuuden valmiiksi saattamiseksi strategiatyötä on jatkettu syksyllä 2023.

Valtuusto hyväksyy talousarvion 2024 hyväksymisen yhteydessä kunnan strategian strategiset painopisteet ja strategiset tavoitteet. Strategisten tavoitteiden määrittämisessä on tehty johdonmukaista yhteistyötä kunnan johtoryhmässä sekä toimialoilla syksyn 2023 aikana. Kunnan luottamushenkilöitä on osallistettu strategiatyöhön valtuuston iltakoulun työpajassa, hallituksen seminaarissa sekä ajankohtaisten kokousasioiden yhteydessä.

Syksyllä 2023, vuoden 2024 talousarvioprosessin yhteydessä, on jatkettu kuntastrategian kehittämistä arvoihin pohjaavien strategisten painopisteiden ja strategisten tavoitteiden kirkastamisella. Kunnan johtoryhmässä laadittiin elokuussa 2023 prosessi strategiatyön jatkamiseksi ja valmiiksi saattamiseksi. Viikottaisissa johtoryhmäkokouksissa valmisteltu strategisten tavoitteiden luonnos käytiin läpi kunnanhallituksen talousarvioseminaarissa lokakuussa 2023. Kunnanhallituksen evästysten pohjalta on syntynyt Taivassalon kunnan "Vain taivas rajana" -strategian painopisteet ja tavoitteet.

Kuntastrategia ja sen toteuttamistoimenpiteet tarkistetaan valtuustokausittain tai tarvittaessa. Strategia on voimassa, kunnes päivitys hyväksytään valtuustossa. Kuntaorganisaatiossa tehdään jatkuvasti strategiatyötä yhteistyössä kunnan viranhaltijoiden ja työntekijöiden sekä luottamushenkilöiden kanssa. Myös kunnan sidosryhmiä huomioidaan strategiatyössä.

Taivassalon kunnan strategiset painopisteet ja strategiset tavoitteet pohjautuvat Taivassalon arvoihin. Arvot näkyvät painopisteiden yhteydessä sekä ohjaavat strategisia tavoitteita.

Elinvoimainen ja vetovoimainen kunta

Strateginen painopiste	Strateginen tavoite	Toiminnallinen tavoite	Mittari
Yhdessä: Elinvoimainen ja vetovoimainen kunta	Yritysten toimintadellytysten edistäminen ja yritys yhteistyön kehittäminen*	Yritystapaamisten ja keskustelujen lisääminen Yritys yhteistyön tavoitteiden kirkastaminen	Yrityskontaktien ja tilaisuuksien määrä
		Elinvoimaohjelman päivittäminen	Toteutunut K/E
	Maltillinen asukasmäärän kasvu	Laadukkaat ja hyvämaineiset peruspalvelut Asuntotarjonnan lisäämisen edistäminen, kaavoitusmahdollisuuksien kartoittaminen, kaavoitettujen alueiden infran toteuttaminen	Asukasmäärän kehitys Kaavoituskatsaus K/E
	Kunnan tunnettuuden lisääminen	Panostetaan kunnan markkinointiin ja viestintään kohderyhmäkohtaisesti. Viestintäsuunnitelman valmisteleminen	Markkinointimäärärahat X eur Viestintäsuunnitelma K/E
	Kunnan vetovoimatekijöiden vahvistaminen	Yhteistyön lisääminen vetovoimatekijöiden tunnistamista ja kehittämistä varten Kyselyt vetovoimatekijöiden kartoittamiseksi (kuntalaiset ja yrittäjät)	Kyselyt toteutettu K/E

Tasapainoinen ja kehittämisen mahdollistava talous

Strateginen painopiste	Strateginen tavoite	Toiminnallinen tavoite	Mittari
Yhdessä, Onnellisuus: Tasapainoinen ja kehittämisen mahdollistava talous	Talouden tasapaino	Toiminnan ja talouden ajantasainen seuranta ja analysointi toimialoilla	Säännöllinen raportointi toimielimissä K/E
		Investointien toteutus, seuranta ja raportointi vastuutoimialalla	Puolisvuotisraportointi toimielimissä K/E
		Kuntatasoisten mittareiden seuraaminen vuosittain, raportointi tilinpäätöksessä	Kunta: Vuositulos Vuosikate/Poistot, % Kertynyt yli-/alijäämä eur/asukas Lainamäärä Lainamäärä eur/asukas Konserni: Vuosikate/Poistot % Kertynyt yli-/alijäämä eur/asukas Lainat ja vuokravastuut Lainat ja vuokravastuut/ eur/asukas Laskennallinen lainanhoitokate
	Toiminnan ja talouden yhteyden huomiointi palvelutuotannossa	Palvelutuotannon tehostaminen ja vaihtoehtoisten toimintatapojen etsiminen Resurssien mahdollistaman laatutason ylläpitäminen Palvelujen tuottaminen ja järjestäminen annetuilla resursseilla	Toiminnan tuottojen ja kulujen netto +/- 5% alkuperäisestä talousarviosta

Asukkaiden ja kunnan henkilöstön hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen

Strateginen painopiste	Strateginen tavoite	Toiminnallinen tavoite	Mittari
Onnellisuus, Yhdessä: Asukkaiden ja kunnan henkilöstön hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen	Kuntalaisten osallistaminen kunnan kehittämiseen	Osallistava budjetointi	Määräraha 10 000 eur
	Kausiasukkaiden ja monipaikkaisten ihmisten osallistaminen kunnan kehittämiseen	Kodin ja koulun päivä	Toteutunut K/E
		Yhdistysillat	Toteutunut K/E
		Silakrysäys 2024	Toteutunut K/E
	Kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisen mahdollistavat toimenpiteet	Liikuntaan ja ulkoiluun houkuttelevien toimintojen kehittäminen ja omaehtoiseen liikuntaan kannustaminen	Tehdyt kehitystoimet
		Terveellisen ravitsemuksen tukeminen varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa	Kansallinen kouluruokasuositus käytössä K/E
	Henkilöstön jaksamista tukeva kannustava ja osallistava kulttuuri Henkilöstön työhyvinvoinnin edistäminen Henkilöstön ja esimiestyön ohjaus ja tukeminen	Henkilöstösuunnittelun- ja tuen riittävä operatiivisen työn resursointi toimialoilla* Esihenkilövalmennukset ja työpajat*	Valmennus K/E
	Henkilöstön osaamisen kehittämisen mahdollistaminen	Henkilöstöraportin ja koulutussuunnitelman valmistelu ja toteuttaminen/päivittäminen*	Toteutunut K/E
		Henkilöstön koulutusmahdollisuuksien parantaminen mm. koulutusportaalin avulla*	Koulutusportaali käytössä K/E

Kauniit ja houkuttelevat asuin- ja elinympäristöt

Strateginen painopiste	Strateginen tavoite	Toiminnallinen tavoite	Mittari
Kauneus: Kauniit ja houkuttelevat asuin- ja elinympäristöt	Viihtyisä ja hyvinhoidettu ympäristö kunnan käyntikorttina	Asuinalueiden ympäristönhoidon hyvän tason ylläpitäminen	Arvio tasosta
		Kaavoitettujen alueiden ja myytävien tonttien ympäristön houkuttelevuuden, viihtyisyyden ja toiminnallisuuksien kehittäminen*	Tehdyt toimenpiteet
	Ympäristön, ilmaston ja Saaristomeren tilan huomioiminen	Saaristomeren suojelullisiin/hoidollisiin toimiin osallistuminen resurssien puitteissa	Toteutunut K/E
		Metsien hoito metsänhoitosuunnitelman mukaisesti	Toteutunut K/E
		Ilmastosuunnitelman valmisteleminen	Toteutunut K/E
	Kestävän kehityksen periaatteiden toteutumisen edistäminen.	Toteutetaan kierrätystä mahdollisuuksien mukaan ja lisätään kierrätystietoisuutta	Toteutunut K/E

*Edellyttävät toteutuakseen käyttötalouden ja investointimäärärahojen hyväksymistä kyseisiä suunnitelmia varten. Taulukko päivitetään hyväksytyn tilanteen mukaiseksi.

2.4.3. Elinvoima

Elinvoiman käsite ymmärretään nykyään WSP:n elinvoimakyselyn mukaan ”elinkeinotoiminnan ja saavutettavuuden edistämisen lisäksi investointeina, muuttovirtoina, vierailijamäärinä, elinympäristön ja palvelukokemuksen laatuun sekä kulttuurisiin aktiviteetteihin kytkeytyvänä kysymyksenä, jotka ovat alueille elintärkeitä.”

WSP:n vuosittaisen elinvoimakyselyn mukaan Taivassalo sijoittuu 293 kunnan kuntajoukossa sijalle 127 elinvoimaindeksin ollessa 110. Elinvoimaindeksin osa-alueita ovat inhimillinen pääoma (väestö, osaaminen, haavoittuvuus), tuottavuuden ja talouden tekijät (työpaikat, työvoima, ansiotaso, yritykset ja kuntatalous) sekä vihreä siirtymä (kasvihuonekaasupäästöjen väheneminen, investoinnit, vastuullinen resurssien käyttö ja kuluttaminen). Taivassalon sijoitus on pudonnut 14 sijaa edellisvuodesta ja elinvoimaindeksin pisteluku on vähentynyt 10 pistettä.

Taivassalon elinvoimaisuuden parantamiseksi ja vetovoiman lisäämiseksi elinvoimanäkökulma on nostettu esiin sekä itse strategiatyössä että uuden strategian painopisteissä. Taivassalon kunnan uuden strategian yksi strategisista painopisteistä on ”Elinvoimainen ja vetovoimainen kunta”. Taloussuunnitelmakaudella yritysten toimintaedellytyksiä pyritään edistämään. Lisäksi kehitetään yritys yhteistyötä sekä yritystapaamisten ja keskustelun määrää lisätään.

Vuoden 2024 toiminnallisissa tavoitteissa on mukana myös elinvoimaohjelman päivittäminen. Kunnan elinvoimaa ja vetovoimaa pyritään lisäämään myös kunnan tunnettuuden lisäämisellä muun muassa kunnan markkinointiin ja viestintään panostamalla eri kohderyhmät huomioiden. Kunnan vetovoimatekijöitä kartoitetaan kyselyn avulla, minkä jälkeen panostetaan vetovoimatekijöiden vahvistamiseen.

2.4.4. Väestö

Taivassalon kunnan väkiluku on vuoden 2023 aikana pysynyt tasaisena vuoden 2022 lopun tilanteeseen nähden. Syyskuun 2023 ennakotiedon mukaan väkiluku oli 1691 asukasta, eli sama kuin 31.12.2022.

Kunnan asukkaista on viimeisimmän virallisen tiedon mukaan (TP2022) alle 18-vuotiaita noin 11 prosenttia. Taivassalon alle 18-vuotiaiden osuus väestöstä on saman suuruinen kuin Varsinais-Suomen kuntien keskimääräinen alle 18-vuotiaiden osuus. 19-49-vuotiaiden osuus on 26 prosenttia (V-S kunnat 39 prosenttia), 50-64-vuotiaiden osuus 22 prosenttia (V-S kunnat 19 prosenttia), 65-74-vuotiaiden osuus 19 prosenttia (V-S kunnat 13 prosenttia) ja yli 74-vuotiaiden osuus 16 prosenttia (V-S kunnat 12 prosenttia).

Kunnan väkiluvun arvioidaan kasvavan taloussuunnitelmakaudella maltillisesti. Kunnan vetovoimaan ja elinvoimaan tehdään suunnitelmakaudella panostuksia, ja kunnan erinomaisesta palvelutarjonnasta, kauniista luonnosta ja sekä Uudenkaupungin että Turun suunnan työmahdollisuuksien läheisyydestä on tarkoitus viestiä eri tavoin. Asukasluvun kasvun ja asukkaiden viihtymisen kannalta on tärkeää panostaa myös olemassa olevan tonttitarjonnan ympäristöjen viihtyisyyteen ja tonttien markkinointiin.

Tilastokeskuksen vuonna 2021 päivittämässä väestöennusteessa vuosille 2020-2030 Taivassalon kunnan väestömuutoksen ennustetaan olevan +39 asukasta. Todettakoon, että kyseisessä väestöennusteessa Varsinais-Suomen 27 kunnasta vain 10 kunnan väestöennuste kyseisenä ajanjaksona on positiivinen. Kunnan vetovoiman lisäämiseen kohdistuvien toimenpiteiden myötä asukasluvun on mahdollista kasvaa vielä ennustettuakin enemmän.

2.4.5. Työttömyys

Syyskuussa 2023 Taivassalossa oli 66 työtöntä työnhakijaa, mikä on 12 henkilöä edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa enemmän. Taivassalon työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli syyskuussa 2023 9,5 prosenttia. Varsinais-Suomen kuntien keskimääräinen työttömyysprosentti oli syyskuussa 2023 8,6 prosenttia ja koko maassa 9,4 prosenttia. Osasyynä työttömien määrän kasvuun lienee kesällä 2023 Uudenkaupungin autotehtaalla tapahtuneet irtisanomiset ja lomautukset. Maailman olemassa oleva tilanne lisää epävarmuutta myös työllisyyden osalta ja esimerkiksi rakennusalan huono suhdannenäkymä voi enteillä heijastevaikutuksia koko seudulle.

2.4.6. Henkilöstömäärä 2022-2024

Henkilöstömäärä 2022-2024	TP 2022	TA2023	TA2024
Konsernipalvelut			
vakituiset	2	2	3
määräaikaiset	0	0	0
Konsernipalvelut yhteensä	2	2	3
Sivistyspalvelut			
vakituiset	34	35	36
määräaikaiset	15	14	12
Sivistyspalvelut yhteensä	49	49	48
Tekniset palvelut			
vakituiset	22	20	20
määräaikaiset	4	3	4
Tekniset palvelut yhteensä	26	23	24
Koko kunta			
vakituiset	58	57	59
määräaikaiset	19	17	16
Taivassalon kunta yhteensä	77	74	75

2.4.7. Talousarvion keskeiset tunnusluvut

Tunnusluvut	TP2022	TA2023	TA2024	muutos% TA2024 vrt. TA2023
asukasluku*	1 691	1 691	1 695	0,2
henkilöstömäärä**	58	57	59	3,5
toimintatuotot, €	1 632 972	840 200	1 042 000	24,0
toimintamenot, €	-13 088 154	-6 077 283	-6 218 972	2,3
toimintakate, €	-11 455 182	-5 237 083	-5 176 972	-1,1
verotulot, €	7 040 931	3 788 000	3 925 136	3,6
valtionosuudet, €	5 050 806	1 695 000	1 489 479	-12,1
vuosikate, €	445 391	151 717	2 603	-98,3
tilikauden ylijäämä/alijäämä, €	-163 086	-259 683	-557 397	114,6
investoinnit, netto €	463 048	1 066 000	1 224 200	14,8
lainamäärä 31.12. €	7 038 159	6 746 425	6 454 691	-4,3
lainaa yht. €/asukas	4 162	3 990	3 808	-4,6

* TP2022 vahvistettu asukasluku

** Vakituinen henkilöstö

Vuoden 2024 talousarviossa koko kunnan tuottojen volyyymi ilman rahoitustuottoja on 6 456 615 euroa. Verotulot ovat 3 925 136 euroa ja valtionosuudet ovat 1 489 479 euroa. Toimintatuottojen osuus on 1 042 000 euroa.

Toimintakulut ovat kokonaisuudessaan 6 218 972 euroa. Toimielimittäin toimintakulut jakaantuvat seuraavasti: kunnanhallitus 1 050 847 euroa, sivistyslautakunta 2 850 274 euroa ja rakennetun ympäristön lautakunta 2 317 851 euroa. Toimintakuluista suurin kuluerä on henkilöstökulut, jotka ovat yhteensä 3 750 806 euroa. Toiseksi suurin kuluerä on palvelujen ostot, joiden määrä talousarviossa on 1 344 286 euroa.

Taivassalon kunnan vuoden 2024 talousarvion tulos on -557 397 euroa alijäämäinen. Investointien määrä talousarviossa on 1 224 200 euroa. Lainamääräarvio vuoden 2024 lopussa on 6 454 691 euroa. Lainamäärä asukasta kohti vuoden 2024 lopussa on 3 808 euroa/asukas.

3. Riskienhallinta

Kuntalain 14 §:ssä säädetään valtuuston tehtävistä. Valtuusto päättää muun muassa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Kuntalain 39 §:n mukaan kunnanhallituksen tulee puolestaan huolehtia kunnan sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä. Valtuuston päätöstä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteita tulee noudattaa myös kunnan tytäryhteisöissä. Tytäryhteisön hallitus vastaa yhteisön sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä ja sen tuloksellisuuden valvonnasta.

Hallintosäännön mukaan lautakunnat vastaavat toimialallaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta sekä raportoivat kunnanhallitukselle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

Kunnanjohtaja sekä toimialojen ja tulosalueiden johtavat viranhaltijat vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta ja tuloksellisuudesta toimialallaan ja tulosalueellaan, ohjeistavat alaisiaan toimintayksiköitä sekä raportoivat kunnanhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti. Toimintayksiköiden esimiehet vastaavat yksikön riskien tunnistamisesta, arvioinnista, riskienhallinnan toimenpiteiden toteutuksesta ja toimivuudesta sekä raportoivat kunnanhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti. Konsernijohto vastaa konserniyhteisöjen ohjauksesta sekä yhteisöjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisen ja tuloksellisuuden valvonnasta.

Sisäistä valvontaa suoritetaan erilaisten raportointikäytäntöjen ja työprosessien kautta sekä päivittäisten työtehtävien ja johtamiskäytäntöjen osana. Kunnan johtavat viranhaltijat seuraavat osaltaan vastuualueidensa määrärahojen käyttöä, erilaisten rakentamis- ja muiden suunnitelmien laadintaa ja päätösten toimeenpanoa. Kunnanhallitus ja lautakunnat seuraavat toiminnan ja talouden tilannetta sekä vastuualueensa investointien toteutumista ja valmiusastetta säännöllisesti. Lautakuntien tulee raportoida hallitukselle neljännesvuosittain investointien toteutumisen tilanteesta. Kunnan talouden toteutumisen neljännesvuosiraportti saatetaan valtuustolle tiedoksi.

Kuntakonserniin kuuluu kuntayhtymien lisäksi kaksi kunnan määräysvallassa olevaa osakeyhtiötä, joille on annettu konserniohje. Yhtiöiden sisäinen valvonta ja riskienhallinta tulee järjestää noudattaen hallintosäännön ja konserniohjeen määrittelyjä.

Kokonaisvaltainen riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa, jonka tavoitteena on varmistaa asetettujen tavoitteiden saavuttaminen. Riskienhallinta kytketään organisaation strategiaan, toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin. Riskienhallinnan avulla tunnistetaan kunnan toimintaan mahdollisesti vaikuttavat tapahtumat ja saatetaan tapahtumien riskit organisaation hyväksymälle tasolle. Riskienhallinnan tavoitteena on saada kohtuullinen varmuus organisaation tavoitteiden saavuttamisesta, parantaa raportoinnin luotettavuutta, varmentaa lakien ja ohjeiden noudattamista sekä turvata voimavarojen kohdentamista.

Riskit jaotellaan neljään ryhmään:

- strategiset riskit
- taloudelliset riskit
- toiminnalliset riskit
- vahinkoriskit

Strategiset riskit uhkaavat kunnan tavoitteiden ja strategian toteuttamista vaarantaen toiminnan edellytykset ja vision toteutumisen. Strategiset riskit liittyvät keskeisesti strategian toteuttamisen mahdollisuuksiin ja etenkin ulkoisen toimintaympäristön muutoksiin.

Taloudelliset riskit liittyvät sisäisiin tai ulkoisiin taloudellisiin tekijöihin, sijoituksiin, rahoitukseen sekä rahoitusmarkkinoihin.

Toiminnalliset riskit liittyvät palvelujen jatkuvuuteen ja riippuvuuksiin, henkilöstön toimintaan ja osaamiseen, organisaation sisäisiin prosesseihin sekä asiakasprosesseihin, palvelun epäonnistumiseen, tietojärjestelmiin, sopimuksiin sekä myös väärinkäytöksiin ja muuhun lainvastaiseen toimintaan.

Vahinkoriskit ovat usein seurausta odottamattomista ja äkillisistä, monesti vakuuttamiskelpoisista, tapahtumista, joista voi seurata onnettomuus, rikkoontuminen tai vahingonkorvausvelvollisuus.

3.1. Strategiset riskit

Riski ja sen merkittävyys	Hallintakeinot
<p>Kunnan ja asumisen vetovoiman riittävyys</p> <p>Merkittävyys: suuri</p>	<p>Riskinä on kunnan hidas tai negatiivinen väestönkasvu. Syntyvyys laskee ja kuolleisuus nousee, eli syntyneiden enemmisyys pienenee. Kunta kärsii muuttotappiosta.</p> <p>Hallintakeinoina ovat muun muassa kunnan vetovoimaisuuden lisääminen, kunnan imagon vahvistaminen, perheystävällisten palveluiden kehittäminen ja markkinoiminen, asumisen ja elämisen ratkaisujen monimuotoisuus, työpaikkojen luominen sekä hyvät ja monipuoliset palvelut. Tietoisella elinvoiman, vetovoiman ja pitovoiman vahvistamiseen tähtäävällä työllä, uusilla kehitysideoilla ja niiden toteuttamisella, aktiivisella ja positiivisella markkinoinnilla ja viestinnällä on mahdollisuus lisätä kunnan ja asumisen vetovoimaa sekä sitä kautta hallita kyseistä strategista riskiä.</p>
<p>Kuntalaisten odotuksiin vastaaminen, tavoitteiden toteutuminen strategisten arvojen ja tavoitteiden mukaisesti resurssien mahdollistamissa rajoissa</p> <p>Merkittävyys: kohtalainen</p>	<p>Riskinä on, että kuntalaisten odotukset kunnan toimintaa ja palveluita kohtaan ovat ristiriidassa kunnan resurssien mahdollistaman toiminnan ja palveluiden kanssa. Kunnan kaikkien edustajien, sekä kunnan työntekijöiden että luottamushenkilöiden, on pystyttävä lunastamaan tehdyt lupaukset. Puheiden, toiminnan ja viestinnän tulee noudattaa kunnan arvojen mukaista toimintamallia sekä noudattaa pyrkimystä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.</p> <p>Kaunis käytös, yhteistyö ja kunnan kehittäminen ovat toiminnan kannalta erittäin merkityksellisiä ja niiden avulla saamme vietyä toiminnan kulttuurimuutosta eteenpäin. Tämä edellyttää hyvää johtamista, riittäviä ja oikein kohdistettuja resursseja sekä muutoksen määrätietoista läpivientiä. Myös tavoitteiden ja resurssien on oltava tasapainossa. On huolehdittava, että kaikki positiiviset asiat tulevat viestittyä. Jokaisen tulee tiedostaa oma mainelähettilään roolinsa – olemme sitä kaikki omassa verkostoissamme.</p>

3.2. Toiminnalliset riskit

Riski ja sen merkittävyys	Hallintakeinot
<p>Kyberturvallisuusuhkien kasvaminen, jatkuvuudenhallinta ja tietoliikennehäiriöt</p> <p>Merkittävyys: suuri</p>	<p>Riskien hallitsemiseksi on vahvistettu osaamista sekä vastuutettu tehtäviä tietoturvaan ja kyberturvallisuuteen liittyen, jatkuvuudenhallinnan edellytyksistä huolehtimiseen ja varautumiseen. Kunnan sopimuksissa kiinnitetään huomiota jatkuvuuden hallintakeinoihin.</p>
<p>Hajanainen kehittäminen ja toimintatavat ottaen huomioon rajalliset resurssit</p> <p>Merkittävyys: kohtalainen</p>	<p>Kehittämisen toimintamallien uudistaminen ja käyttöönotto. Toimintatapojen uudistaminen. Tavoitteiden ja tekemisen priorisointi.</p> <p>Kehittämistä voidaan tehdä resurssien rajoissa.</p>
<p>Henkilöstön osaamisen kehittäminen ja uudistumiskyky, työhyvinvointi ja jaksaminen</p> <p>Merkittävyys: suuri</p>	<p>Uudistumiskyvyn ja tavoitteiden saavuttaminen, hyvä johtaminen ja henkilöstön osaamisesta huolehtiminen. Muutostilanteissa osallisuuden ja yhteisöllisyyden varmistaminen ja yhteiskehittäminen. Esimiesten ja henkilöstön kouluttaminen. Yhteisöllinen työskentely ja hyvä viestintä mahdollistaa ennakointia ja muutokseen varautumista. Riittävä resursointi ja resurssien oikein kohdistaminen.</p> <p>Kyseisen riskin hallinta edellyttää lisäresursointia.</p>
<p>Avainhenkilöriskit</p> <p>Merkittävyys: suuri</p>	<p>Jossain toiminnan jatkuvuuden kannalta merkittävässä palveluissa on minimimitoitus henkilöstössä ja tietyissä avaintoiminnoissa ei ole varahenkilöä. Varautumisen ja riskienhallinnan varmistamiseksi hallinnollisten prosessien sekä henkilöstön hyvinvoinnin ja henkilöstön jaksamisen sekä esimiesten riittävän tuen varmistamiseen tulee varata riittävästi resursseja.</p> <p>Kyseisen riskin hallinta edellyttää tietyissä toiminnoissa lisäresursointia.</p>

3.3. Taloudelliset riskit

Riski ja sen merkittävyys	Hallintakeinot
<p>Velkataakka ja investoinnit</p> <p>Merkittävyys: suuri</p>	<p>Taivassalon kunta pyrkii investoimaan maltillisesti suunnitelmakaudella. Konsernin osalta tarvittavat mahdolliset investoinnit lisäävät velkataakkaa ja täten vaikuttavat kunnan ja kuntakonsernin taloudelliseen tilanteeseen. Rakentamishankkeiden priorisointi ja aikataulutus sekä vaihtoehtoiset toteutus- ja rahoitustavat tulee tarkastella tapauskohtaisesti. Infrahankkeiden osalta tulee tehdä priorisointeja siten, että asumisen mahdollisuuksien lisääminen lähivuosina sekä jo olemassa olevien kaavoitettujen alueiden houkuttelevuutta on mahdollista lisätä jo tulevana talousarviovuonna.</p>
<p>Verorahoituksen muutokset</p> <p>Merkittävyys: suuri</p>	<p>Kunnan taloudellisen toimintaympäristön riskit liittyvät keskeisesti verorahoituksen muutoksiin sekä käynnissä olevaan koko kuntakenttään vaikuttavaan rahoitusjärjestelmä uudistukseen. Suurin osa kunnan tulopohjasta perustuu verotuloihin ja valtionosuuksiin.</p> <p>Hallintakeinoina ovat osaltaan kunnan vetovoimasta, pitovoimasta, väestönkasvusta ja yritysten toimintaedellytyksistä huolehtiminen.</p>
<p>Maailman tämänhetkinen epävarmuus ja sodat</p> <p>Merkittävyys: suuri</p>	<p>Maailman tämänhetkinen epävarmuus vaikuttaa monella tapaa, esimerkiksi hintatason nousuun, työllisyystilanteeseen ja verotuloihin.</p> <p>Ajantasainen tiedon hankinta ja äkillisiin muutoksiin varautuminen ovat avainasemassa.</p>

3.4. Vahinkoriskit

Riski ja sen merkittävyys	Hallintakeinot
<p>Tietosuojavelvoitteiden täyttäminen</p> <p>Merkittävyys: suuri</p>	<p>Yksi EU:n GDPR:n keskeisimmistä periaatteista on rekisterinpitäjän osoitusvelvollisuus, jonka mukaan rekisterinpitäjän (kunta) on pyrittävä aktiivisesti todentamaan, että se noudattaa toiminnassaan tietosuojasääntelyä. Tarvittavia teknisiä ja organisatorisia toimenpiteitä ovat muun muassa tietosuojavaikutusten arvioinnit, rekisteröityjen oikeuksien toteuttaminen, tietosuojatyön dokumentoiminen, sopimushallinta, henkilöstön kouluttaminen ja ohjeistaminen, henkilötietojen käsittelyprosesseihin kohdistuvien riskien arvioiminen, sekä henkilötietojen tietoturvaloukkauksiin varautuminen.</p> <p>Riskin osoitusvelvollisuuden täyttämiseksi muodostavat muun muassa tietosuojatyön liian vähäinen resursointi, puutteet henkilöstön osaamisessa ja ohjeistuksissa, epäselvyydet henkilötietojen käsittelyyn liittyvissä toimintamalleissa, prosesseissa ja vastuissa, sekä puutteet hankintoihin kohdistuvien tietosuojanäkökohtien huomioimisessa.</p> <p>Näihin pyritään osaltaan vastaamaan vuoden 2024 talousarviossa resursoimalla sekä vastuuta jakamalla.</p>

4. Talousarvion sitovuus

4.1. Kuntalain säännökset talousarviosta ja taloussuunnitelmasta

Kuntien talousarviosta ja -suunnitelmasta säädetään kuntalaissa. Kuntalain 110 §:n mukaan ”valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräjassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Kuntarakennelaisissa tarkoitetun uuden kunnan alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa kuntajaon muutoksen voimaantulosta. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.”

4.2. Talousarvion noudattaminen

4.2.1. Talousarvion sitovuus

Kuntalain 110 §:n mukaan kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Toimielin on sidottu valtuuston talousarviossa hyväksytyihin toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin. Talousarvion yleisperustelut ovat informaatiota, eikä niitä ole tarkoitettu sitoviksi. Talousarviossa esitetyt perustelut, tunnusluvut ja tavoitteet ovat ohjeellisia. Ne tulee ottaa huomioon lautakuntien käyttösuunnitelmien valmistelussa.

Talousarvion sitovuus määräytyy lautakunnittain siten, että käyttötalousosan sitovia lukuja ovat lautakunnan ulkoiset kokonaistulot, ulkoiset kokonaismenot ja netto. Lautakunta voi suorittaa muutoksia vastuualueiden ja palveluiden välillä sekä tilien välillä. Tili- ja vastuuvapauden edellyttämä sitovuus muodostuu ulkoisesta toimintakatteesta (nettobudjetti).

Investointien osalta sitovuus on hanketasolla. Valtuusto hyväksyy vuoden 2024 talousarvion hyväksyessään vuoden 2024 investointihankkeiden aloituksen, eikä investoinneille tarvita erillistä lupaa täytäntöönpanoon muilta toimielimiltä.

Tuloslaskelman valtuustoon nähden sitovat määrärahat ja tuloarviot toimintakatteen jälkeisten erien osalta ovat verotulot, valtionosuudet sekä korkotuotot- ja kulut.

Rahoituslaskelman sitovat erät ovat lainakannan ja antolainauksen muutokset.

Talousarviossa esitetyt tuloslaskelmat, rahoituslaskelmat ja tunnusluvut eivät ole valtuustoon nähden sitovia.

4.2.2. Talousarvion täytäntöönpano

Hallintosäännön 63 §:n mukaan kunnanhallitus ja lautakunnat hyväksyvät talousarvioon perustuvan käyttösuunnitelmansa. Lisäksi todetaan, että valtuusto hyväksyy talousarvion yhteydessä erilliset talousarvion täytäntöönpano-ohjeet. Tilivelvollisista määrätään talousarvion täytäntöönpano-ohjeissa.

Lautakunnat laativat hyväksytyin talousarvion perusteella käyttösuunnitelman palveluittain.

Erilliset täytäntöönpano-ohjeet esitetään luvussa 11.

Kunnanhallitus voi vuoden 2024 talousarvion täytäntöönpano-ohjeiden lisäksi antaa toimialoille tarvittaessa toiminnan ja talouden seurantaan liittyviä tarkempia ja yksityiskohtaisempia menettelytapaohjeita.

4.2.3. Toiminnan ja talouden seuranta

Hallintosäännön 64 §:n mukaan toimielimet seuraavat talousarvion toteutumista vähintään kolmannesvuosittain.

Talousarvion kuukausikohtaista toteutumista seurataan toimielimissä. Kuukausikohtainen toteuma esitetään sekä toimintakatteen erien osalta että investointien toteutumisen osalta. Valtuustolle laaditaan kunnan talouden toteutuman raportti maaliskuun lopun, kesäkuun lopun sekä syyskuun lopun tilanteesta.

4.2.4. Talousarvion noudattaminen ja talousarvion muutokset

Talousarviota ja sen määräyksiä tulee noudattaa toiminnassa. Tilivelvolliset ovat vastuussa vastuualueidensa taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta. Vastuualueen toiminnassa tulee noudattaa hyväksyttyä talousarviota ja käyttösuunnitelmaa sekä niihin liittyviä tavoitteita.

Hallintosäännön 66 §:n mukaan talousarvioon tehtävät muutokset on esitettävä valtuustolle siten, että valtuusto ehtii käsitellä muutosehdotukset talousarviovuoden aikana. Talousarviovuoden jälkeen talousarvion muutoksia voidaan käsitellä vain poikkeustapauksissa. Tilinpäätöksen allekirjoittamisen jälkeen valtuustolle ei voi enää tehdä talousarvion muutosehdotusta. Määrärahan muutosesityksessä on selvitettävä myös muutoksen vaikutus toiminnan tavoitteisiin ja tuloarvioihin. Vastaavasti toiminnan tavoitteiden tai tuloarvion muutosesityksessä on selvitettävä muutoksen vaikutukset määrärahoihin.

Toimintaa ja taloutta tulee sopeuttaa siten, että asetetut tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Mikäli on ilmeistä, ettei asetettuihin tavoitteisiin päästä, tulee asia saattaa toimielinkäsittelyyn siten, että valtuusto voi päättää talousarvioon sisältyvien määrärahojen ja tavoitteiden muutokset kyseisen talousarviovuoden aikana.

Valtuusto päättää toimielinten määrärahojen ja tavoitteiden muutoksista, kun organisaatiota muutetaan talousarviovuoden aikana. Valtuuston asettamien sitovien tavoitteiden muutoksista päättää valtuusto.

Kaikista esitettävistä talousarviomuutoksista tulee informoida kunnanjohtajaa hyvissä ajoin ennen muutoksen toimielinkäsittelyä.

4.3. Taivassalon kunnan tilivelvolliset

Kuntalain 125 §:n mukaan ”tilintarkastajan on annettava valtuustolle kultakin tilikaudelta kertomus, jossa esitetään tarkastuksen tulokset. Kertomuksessa on myös esitettävä, onko tilinpäätös hyväksyttävä ja voidaanko toimielimen jäsenelle ja asianomaisen toimielimen tehtäväalueen johtavalle viranhaltijalle (tilivelvollinen) myöntää vastuuvapaus.”

Taivassalon kunnan tilivelvolliset vuoden 2024 alusta alkaen ovat:

- kunnanhallituksen jäsenet
- lautakuntien jäsenet
- kunnanjohtaja
- tekninen johtaja
- rehtori-sivistystoimenjohtaja

Vaikka tilivelvollisten luettelossa ei ole kaikista esihenkilöistä mainintaa, se ei poissulje esihenkilön vastuuta oman organisaation toiminnasta ja taloudesta.

4.4. Talousarviolainat ja lainanottovaltuus

Kunnan maksuvalmiutta seurataan säännöllisesti. Maksuvalmiuteen vaikuttaa tämänhetkiset valtakunnalliset ja maailmanlaajuiset epävarmuudet sekä käynnissä olevat muutokset muun muassa kuntien rahoitusmekanismiin liittyen. Tulojen suunnitellun toteutumisen sekä menojen tarkan seurannan lisäksi maksuvalmiuden kehitykseen vaikuttavat investointien käynnistymisen ajankohta, määrä ja investointien kustannustaso toteutuessaan.

Rahoituslaskelman mukaan, ilman kassavarannon huomioimista, lainanottovaltuuden määräksi muodostuu 1 531 331 euroa. Kunnan ei kuitenkaan lähtökohtaisesti tarvitse ottaa lainaa vuoden 2024 aikana hyvän kassatilanteen vuoksi.

Valtuusto asettaa talousarviossa tai erikseen tekemällään päätöksellä vuodelle 2024 rajat, joiden puitteissa lainanottovaltuuksia voidaan käyttää.

Talousarviossa esitetään seuraavaa lainanottoa koskevaa valtuutus päätöstä:

- Kunnanhallituksella on oikeus ottaa lyhyttä tai pitkäaikaista lainaa siten, että nettolainanotto vuoden lopussa on 1 531 331 euroa.
- Kunnanhallituksella on oikeus ottaa tarvittaessa tilapäisluottoa maksuvalmiuden turvaamiseksi vuoden 2024 aikana 1 531 331 euron määrään asti.
- Otettavat lainat voivat olla vaihtuvakorkoisia tai kiinteäkorkoisia.

Tytäryhtiöiden tulee pyytää kunnanhallitukselta konserniohje lainojen takaamiseen liittyen ja uuden lainan ottamiseen liittyen. Tytäryhtiöt eivät saa ottaa ulkopuolista lainarahoitusta ilman kunnan lupaa. Tytäryhtiöt kilpailuttavat ja ottavat lainansa pääsääntöisesti itsenäisesti markkinoilta. Lainatarvetilanteessa ja ennen lainan kilpailuttamista, tytäryhtiön toimitusjohtajan tulee keskustella kunnanjohtajan kanssa. Mikäli kunta antaa tytäryhtiöille lainaa sisäisenä lainana, lainanottovaltuutta kasvatetaan vastaavalla määrällä.

5. Tavoitteet kuntakonsernin tytäryhteisöille

Taivassalon kuntakonsernin ohjausta tarkastellaan ja kehitetään talousarviovuonna 2024. Tytäryhteisöjen toiminta ja talous tulee olla kytkettynä kunnan strategiaan tavoitteidensa avulla. Tytäryhteisöjen tulee terävöittää strategisia tavoitteitaan vuoden 2024 aikana valtuuston hyväksymien strategisten tavoitteiden pohjalta. Kunnan yksi strateginen tavoite on talouden tasapaino. Talousarvion tavoitteissa huomioidaan myös konsernin taloudellisia tunnuslukuja.

Tytäryhteisöille asetetaan tytäryhteisökohtaiset toiminnalliset tavoitteet. Kunnan edustajien tulee toimia tytäryhteisöjen päätöksentekoeleimissä valtuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti sekä noudattaa konserniohjeita. Tytäryhteisöjen toiminnasta raportoidaan tilinpäätöksessä, tarvittaessa toiminnan ja talouden katsauksissa sekä ajankohtaisten asioiden osalta erikseen ajankohtaiskatsauksissa.

Konserniohjausta suoritetaan konserniohjeiden lisäksi valitsemalla kunnan edustajat konserniyhtiöiden ja yhteisöjen hallintoon, antamalla ohjeet kunnan edustajille sekä seuraamalla yhtiöiden ja yhteisöjen raportointia.

Tytäryhteisöjen tulee pyrkiä ennalta estämään erilaisten riskien realisoituminen muun muassa toimivilla sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan käytännöillä.

Tytäryhtiöiden edellytetään välittävän yhtiökokouskutsut kunnan johdolle ja yhtiökokousedustajien edellytetään pyytämään konserniohje yhtiökokouksen päätöksiin liittyen. Yhtiöiden tulee lähettää yhtiökokouskutsut hyvissä ajoin kunnan kirjaamoon.

Tytäryhtiöiden tulee pyytää kunnanhallitukselta konserniohje lainojen takaamiseen liittyen, jo olemassa olevien lainojen ehtoihin liittyvissä kysymyksissä sekä uuden lainan ottamiseen liittyen. Tytäryhteisöt eivät saa ottaa ulkopuolista lainarahoitusta ilman kunnan lupaa. Tytäryhtiöt kilpailuttavat ja ottavat lainansa pääsääntöisesti itsenäisesti markkinoilta. Lainatarvitilanteessa ja ennen lainan kilpailuttamista, tytäryhtiön toimitusjohtajan tulee kunnanjohtajan kanssa. Tytäryhtiöiden tulee varmistaa kunnalta takaamispyynnöissä tai muissa vastaavissa valmistelua edellyttävissä asioissa valmisteluajataulu hyvissä ajoin. Mikäli kunta antaa tytäryhtiöille lainaa sisäisenä lainana, lainanottovaltuutta kasvatetaan vastaavalla määrällä.

Kunta omistaa Taivassalon Vesi Oy:n ja Taivassalon Vuokra-asunnot Oy:n sekä Kiinteistö Oy Taivassalon Virastotalon.

Kunnan asettamat yleiset tavoitteet konserniyhtiöille:

- Yhteistyö kunnan kanssa rahoitushuollossa, riskien hallinnassa sekä riskipolitiikassa ja hankintatoimessa siten, että noudatetaan samoja periaatteita kuin kunnassa.
- Aktiivinen raportointi kunnanhallitukselle vähintään kaksi kertaa vuodessa kevätkaudella konserniyhtiön tilinpäätöksen valmistuttua ja syyskaudella konserniyhtiön talousarvion valmistuttua sekä kunnanhallituksen käsittelyä edellyttävien asioiden niin vaatiessa taikka erikseen ajankohtaista katsausta pyydettyäessä.
- Taloussuunnitelma- ja tilinpäätösasiakirjojen toimittaminen kunnalle määräajassa kunnanjohtajan määrittämään ajankohtaan mennessä.
- Yhtiön tuloksen kehittäminen ja omavaraisuusasteen nostaminen.

Kunnan asettamat tavoitteet Taivassalon Vuokra-asunnot Oy:lle:

- Asumispalvelujen tuottaminen ja kehittäminen siten, että asuntokanta kohdentuu kuntalaisten tarpeisiin ja on tehokkaassa käytössä.
- Vuokrasaatavien perintä on tehokasta.

- Yhtiö huolehtii omaisuuden arvon säilymisestä; Yhtiö varaa riittävät taloudelliset resurssit asuntokannan kunnossapitotoimenpiteitä ja peruskorjauksia varten sekä toteuttaa niitä suunnitelmallisesti.
- Yhtiö rahoittaa asuntokannan peruskorjaukset ilman kunnan lisäpanostusta, kuitenkin siten, että vuokrataso pysyy kohtuullisena ja kilpailukykyisenä.
- Kiinteistöjen kuntokartoituksen laadinta ja peruskorjaustarpeen määrittely vuosittain.

Kunnan asettamat tavoitteet Taivassalon Vesi Oy:lle:

- Korkeatasoisten juomavesi- sekä jätevesipalveluiden tuottaminen toiminta-alueella asuville kuntalaisille ja siellä sijaitseville yrityksille.
- Taksat tulee pitää kilpailukykyisinä.
- Peruskorjaukseen tulee varata riittävät taloudelliset resurssit, jotta verkoston ikääntyminen voidaan pysäyttää.
- Yhtiön talouden korjaaminen.
- Päätökset ja toimintasuunnitelma aikatauluineen siirtoviemäriverivaihtoehdoista Q1-2/2024.

Konserniyhtiöiden ei odoteta tuottavan osinkoa.

6. Talousarvion tulojen ja menojen muodostuminen

6.1. Yhteenveto lautakuntien luvuista

Ulkoiset tuotot, kulut, netto, €	TP2022*			TA2023			TA2024LTK			TA2024KV		
	tuotot	kulut	netto	tuotot	kulut	netto	tuotot	kulut	netto	tuotot	kulut	netto
Kunnanhallitus	114 209	-879 327	-765 117	32 000	-915 986	-883 986	36 300	-1 050 847	-1 014 547	36 300	-1 050 847	-1 014 547
Sivistyslautakunta	394 993	-2 840 114	-2 445 121	243 000	-3 110 833	-2 867 833	271 700	-2 845 292	-2 573 592	271 700	-2 850 274	-2 578 574
Rakennetun ympäristön lautakunta	503 374	-2 109 740	-1 606 365	565 200	-2 050 464	-1 485 264	734 000	-2 317 851	-1 583 851	734 000	-2 317 851	-1 583 851
Kunta yhteensä	1 012 577	-5 829 180	-4 816 603	840 200	-6 077 283	-5 237 083	1 042 000	-6 213 990	-5 171 990	1 042 000	-6 218 972	-5 176 972

*TP2022:n osalta taulukossa esitetään kunnan lautakunnat talousarviovuoden 2024 organisaation mukaisesti, ilman peruspalvelulautakuntaa.

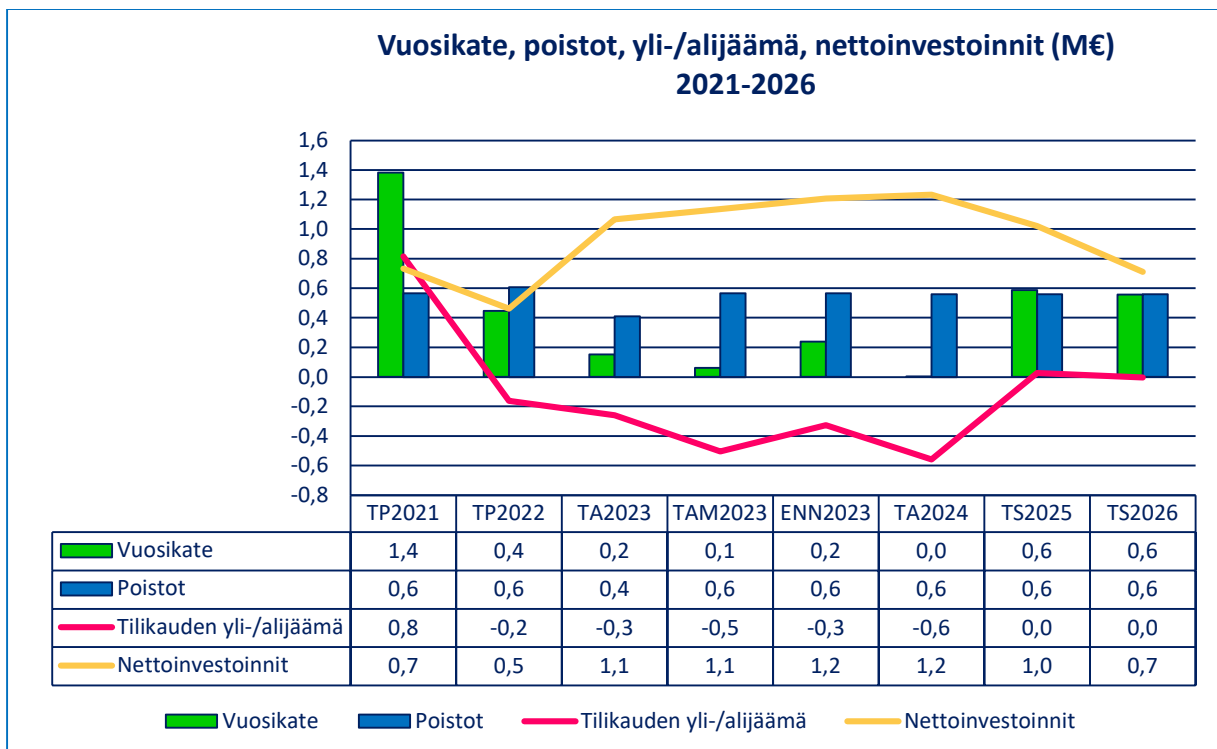
Taivassalon kunnan toimintakatteen kasvu on tarkan taloussuunnittelun ja toiminnan ja talouden yhteensovittamisen vuoksi erittäin maltillinen verrattuna kuntakentän keskimääräiseen nettokustannusten kasvuarvioon. Vuoden 2024 toimintakate on parempi kuin kuluvan vuoden talousarviossa.

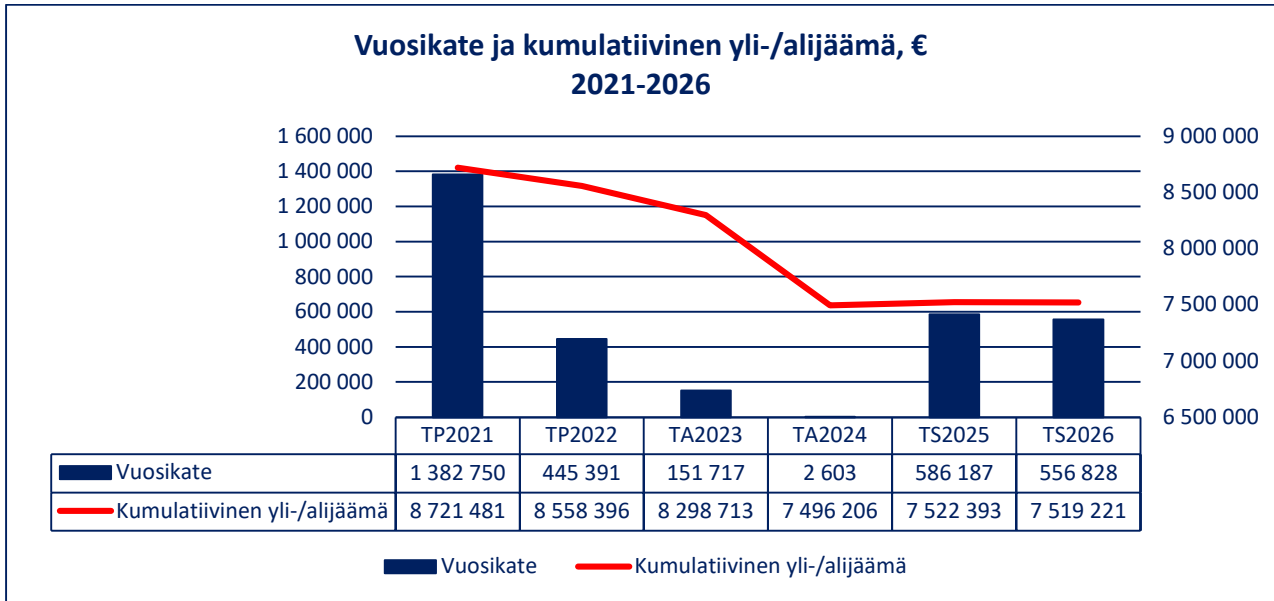
6.2. Talousarvion kokonaismenot ja niiden rahoitus

Talousarviossa esitetään erittely kunnan menoista sekä esitetään niiden rahoitus.

Lähtökohtaisesti voidaan todeta, että kustannus- ja kulumielessä taloussuunnitelmakauden talouden valtakunnallinen epävarmuus haastaa myös Taivassalon kuntaa. Kunta kuitenkin kestää hyvin taloussuunnitelmakauden haasteet erityisesti kumulatiivisen ylijäämän vuoksi.

Vuosikate ei kata poistoja taloussuunnitelmakaudella ja positiiviseen tulokseen pääseminen taloussuunnitelmavuosina 2025 ja 2026 edellyttää sopeutustoimia. Sopeutustoimien tarpeellisuushankinta tulee tehdä oikea-aikaisesti, kun kuntataloutta tällä hetkellä haastavat epävarmuustekijät ovat laatuineet.

6.2.1. Talousarvion menot

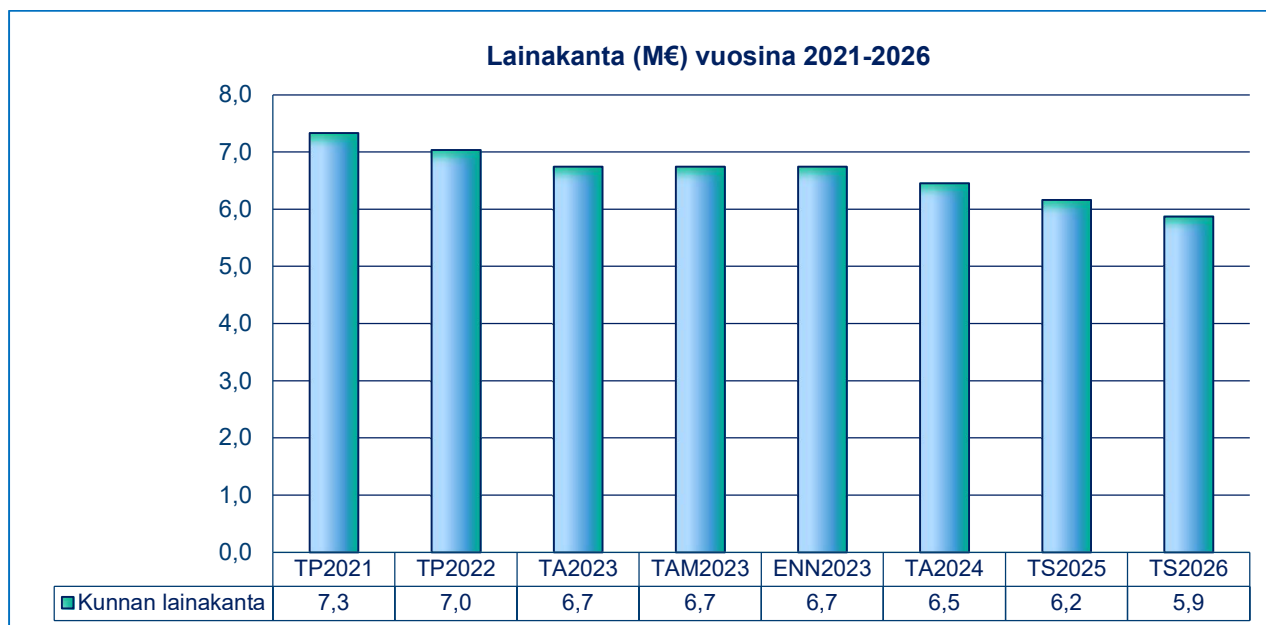
Talousarvion menot koostuvat käyttötalouden toimintamenoista, tuloslaskelmaosan rahoitusmenoista, investointiosan investointimenoista ja lainakannan muutoksesta. Menolajeista rahoitusmenojen euromääräinen kasvu on lähes toimintamenojen kasvun suuruinen. Korkotason nousu haastaa kuntaa, joten on tärkeää, että lainamäärä ei kasva talousarviovuoden aikana.

Menot, €	TP2022	TA2023	TA2024	Muutos €	Osuus %
Toimintamenot	-13 088 154	-6 077 283	-6 218 972	141 689	77,9
Rahoitusmenot	-241 612	-101 200	-251 040	149 840	3,1
Investointimenot	-486 526	-1 066 000	-1 224 200	158 200	15,3
Lainojen lisäys				-	-
Lainojen lyhennykset	-291 734	-291 734	-291 734	-	3,7
Menot yhteensä	-14 108 026	-7 536 217	-7 985 946	449 729	100

6.2.2. Menojen rahoitus

Menot rahoitetaan yleensä toiminnasta saatavilla toimintatuloilla, verotuloilla, valtionosuuksilla, rahoitustuloilla sekä lainanotolla. Taivassalon vahvan kassan vuoksi kunnan ei lähtökohtaisesti tarvitse ottaa lainaa menojen rahoitusta varten.

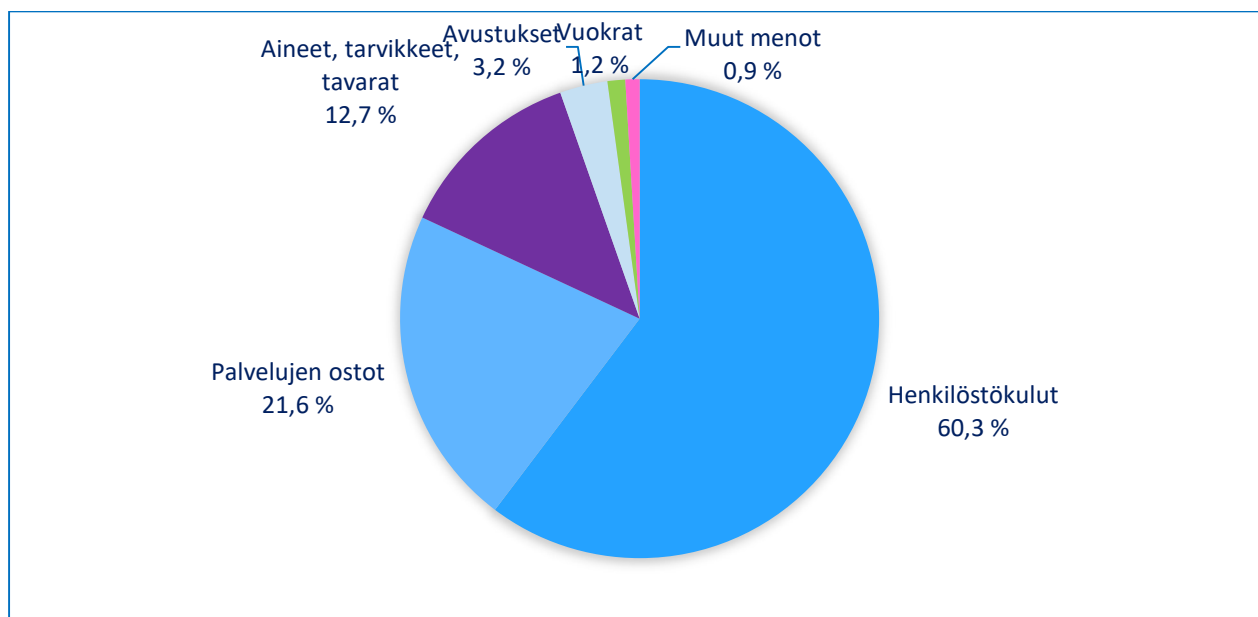
Menojen rahoitus, €	TP2022	TA2023	TA2024	Muutos €	Osuus %
Toimintatulot	1 632 972	840 200	1 042 000	201 800	10,1
Verotulot	7 040 931	3 788 000	3 925 136	137 136	38,1
Valtionosuudet	5 050 806	1 695 000	1 489 479	- 205 521	14,5
Rahoitustulot	50 449	7 000	16 000	9 000	0,2
Investointitulot	-	-	-	-	0,0
Antolainojen vähennys		-	-	-	0,0
Pitkäaikaisten saamisten lyhennys		-	-	-	0,0
Lainanotto		-	-	-	0,0
Kassavarat 31.12	6 696 566	5 490 549	3 817 008	-1 673 541	37,1
Yhteensä	20 471 724	11 820 749	10 289 623	-1 531 126	100

6.2.3. Toimintakulut kululajeittain

Menojen suurin erä on toimintakulut. Toimintakulujen suurin erä on henkilöstökulut, joiden osuus toimintakuluista on 60,3 prosenttia. Toiseksi suurin kuluerä on palvelujen ostot, joiden osuus toimintakuluista on noin 21,6 prosenttia. Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden osuus on noin 12,7 prosenttia, avustusten osuus on noin 3,2 prosenttia, vuokrien osuus on 1,2 prosenttia ja muiden menojen osuus noin 0,9 prosenttia.

	TP2022	TA2023	TA2024	Muutos €	Osuus %
Henkilöstökulut	-5 611 604	-3 728 568	-3 750 806	22 238	60,3
Palvelujen ostot	- 6 153 088	- 1 351 290	- 1 344 286	- 7 004	21,6
Aineet, tarvikkeet, tavarat	- 810 981	- 742 975	- 789 940	46 965	12,7
Avustukset	- 244 650	- 162 800	- 200 700	37 900	3,2
Vuokrat	- 183 847	- 52 656	- 74 620	21 964	1,2
Muut menot	- 83 984	- 38 994	- 58 620	19 626	0,9
Yhteensä	-13 088 154	- 6 077 283	- 6 218 972	141 689	100

6.2.4. Taivassalon kunnan verotulot

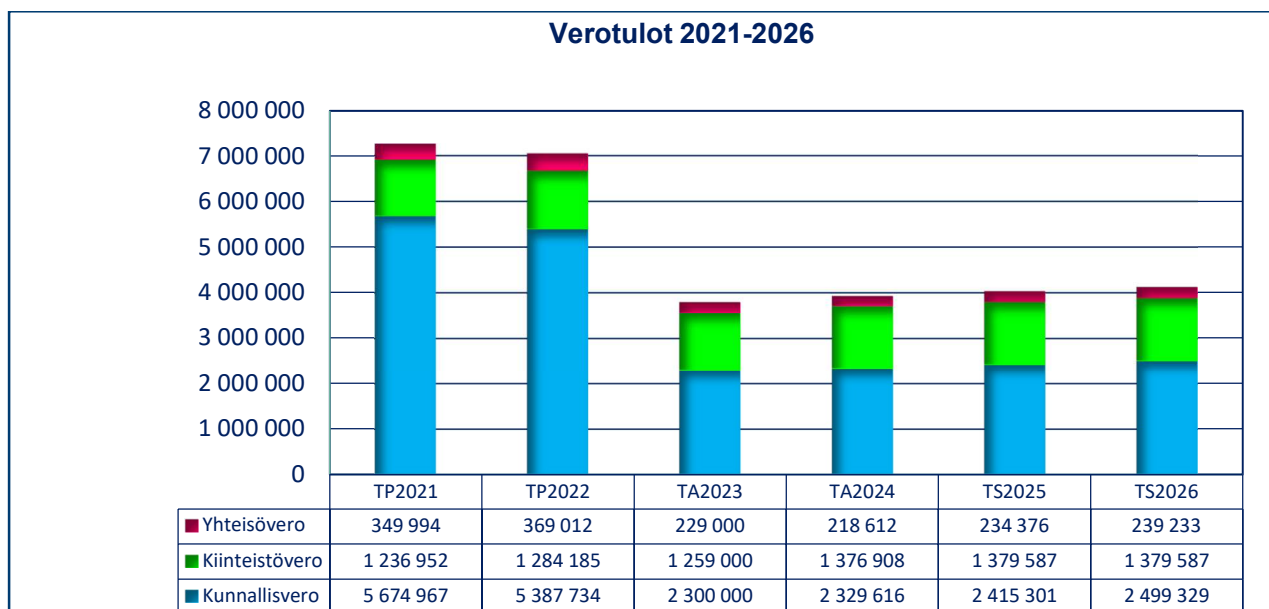
Kuntalain 111 §:n mukaan valtuuston tulee viimeistään talousarvion hyväksymisen yhteydessä päättää kunnan tuloveroprosentista, kiinteistöveroprosentista sekä muiden verojen perusteista. Kunnan verotulot koostuvat kunnallisverosta, kiinteistöverosta ja yhteisöverosta. Kunnallisvero on kunnan suurin tuloerä.

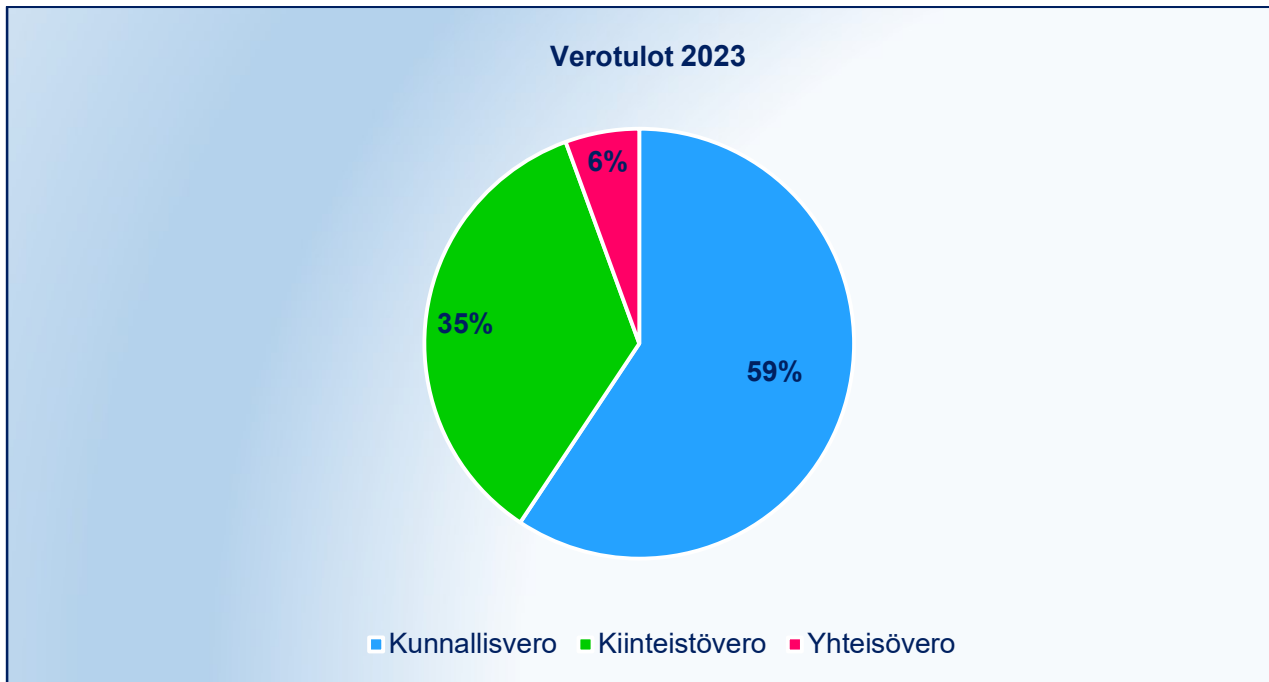
Hyvinvointialueuudistuksen vuoksi kaikkien Manner-Suomen kuntien tuloveroprosentteja alennettiin vuodelle 2023 12,64 prosenttiyksiköllä. Näin ollen tuloveroprosentit ovat vuonna 2023 prosentin sadasosan tarkkuudella. Vuoden 2024 tuloveroprosentit tuli määrätä ja ilmoittaa 0,1 prosenttiyksikön tarkkuudella, eli näin ollen kaikkien kuntien tuloveroprosentit muuttuvat vuodelle 2024. Taivassalon kunnanvaltuusto päätti kokouksessaan 6.11.2023 § 16, että Taivassalon kunnan tuloveroprosentti vuonna 2024 on 6,9 prosenttia.

Taivassalon kunnan verotulot olivat vuonna 2022 yhteensä 7,041 miljoonaa euroa.

Hyvinvointialueuudistuksen myötä verotulot pienuivat veroprosenttileikkauksen myötä. Vuoden 2023 alkuperäisessä talousarviossa verotulojen määrä on 3,788 miljoonaa euroa. Viimeisimmän ennusteen mukaan vuoden 2023 verotuloarvio on yhteensä 3,987 miljoonaa euroa. Talousarviovuoden 2024 verotulojen kokonaismäärä on 3,925 miljoonaa euroa.

Verotulot, €	TP2022	TA2023	TAM2023	ENN2023	TA2024	TS2025	TS2026
<i>Kunnallisvero</i>	5 387 734	2 300 000	2 372 000	2 422 624	2 329 616	2 415 301	2 499 329
<i>Kiinteistövero</i>	1 284 185	1 259 000	1 289 000	1 320 850	1 376 908	1 379 587	1 379 587
<i>Yhteisövero</i>	369 012	229 000	239 000	243 375	218 612	234 376	239 233
Verotulot yhteensä	7 040 931	3 788 000	3 900 000	3 986 849	3 925 136	4 029 264	4 118 148

6.2.5. Taivassalon kunnan valtionosuudet

Kuntien valtionavut koostuvat laskennallisista valtionosuuksista, verotulojen menetykskorvauksista ja valtionavustuksista.

Valtionosuusjärjestelmän osalta on käynnissä uudistustyö. Uudistuksen tavoitteena on uudistaa peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä hallitusohjelman linjausten mukaisesti sekä lisätä järjestelmän ymmärrettävyyttä ja läpinäkyvyyttä. Kunta- ja alueministeriössä valmistelua varten asetetun työryhmän tehtävänä on arvioida kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kehittämistarpeita suhteessa kuntien tehtäviin.

Uudistustyön lisäksi valtionosuuksiin tulee taloussuunnitelmavuosina vaikuttamaan TE-uudistuksen myötä kunnille kohdistuvat valtionosuudet. Kyseisillä valtionosuuksilla rahoitetaan kuntien vastuulle siirtyvät TE-palvelut. Koska uudistuksen tulosvaikutuksen arvioidaan olevan neutraali ja koska rahoituksen määrä ja toimintojen kustannukset ovat vielä epävarmoja arvioita, talousarvion taloussuunnitelmavuosien laskelmat on tehty varovaisuusperiaatetta noudattaen ilman muutoksen vaikutusta.

Taivassalon kunnan valtionosuusarvio kuluvalle vuodelle 2023 on noin 1,683 miljoonaa euroa. Talousarviovuoden 2024 valtionosuudet tulevat pienenemään noin 0,193 miljoonaa euroa. Valtionosuuksien arvio vuodelle 2024 on kokonaisuudessaan noin 1,489 miljoonaa euroa.

Valtionosuudet €	TP2021	TP2022	TA2023	TAM2023	TA2024	TS2025	TS2026
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	4 039 657	4 332 031	1 755 176	1 742 966	1 552 614	1 622 946	1 697 926
<i>Siitä:</i> Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus (+/-)	805 739	823 999	392 070	392 070	375 557	392 569	410 706
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaiset valtionosuudet	-362 122	-377 075	-402 458	-402 458	-402 458	-420 689	-440 125
Verotulomenetyksen kompensatio	932 752	1 095 850	342 282	342 282	339 324	354 695	371 082
Valtionosuudet yhteensä	4 610 287	5 050 806	1 695 000	1 682 790	1 489 480	1 556 952	1 628 884

6.2.6. Talousarvion tulot ja verotulot

Ohessa on kooste kunnan talousarvion kaikista tuloista ja verotulolajeista vertailuna kuluvan vuoden alkuperäiseen talousarvioon.

	TP2022	TA2023	TA2024	Muutos €	Osuus %
Toimintatulot	1 632 972	840 200	1 042 000	201 800	16,1
Verotulot	7 040 931	3 788 000	3 925 136	137 136	60,6
Valtionosuudet	5 050 806	1 695 000	1 489 479	- 205 521	23,0
Rahoitustulot	50 449	7 000	16 000	9 000	0,2
Yhteensä	13 775 158	6 330 200	6 472 615	142 415	100

	TP2022	TA2023	TA2024	Muutos €	Osuus %
Kunnan tulovero	5 387 734	2 300 000	2 329 616	29 616	59,4
Kiinteistövero	1 284 185	1 259 000	1 376 908	117 908	35,08
Osuus yhteisöveron tuotosta	369 012	229 000	218 612	- 10 388	5,57
Yhteensä	7 040 931	3 788 000	3 925 136	137 136	100

6.3. Tuloslaskelma 2024-2026

	TP2022	TA2023	TAM2023	TA2024	TS2025	TS2026
	€	€	€	€	€	€
Toimintatuotot	1 632 972	840 200	840 200	1 042 000	1 052 420	1 078 731
Myyntituotot	792 847	259 500	259 500	294 500	297 445	304 881
Maksutuotot	223 367	180 500	180 500	166 500	168 165	172 369
Tuet ja avustukset	259 812	25 000	25 000	73 000	73 730	75 573
Vuokratuotot	331 650	370 200	370 200	502 000	507 020	519 696
Muut toimintatuotot	25 295	5 000	5 000	6 000	6 060	6 212
Toimintakulut	-13 088 154	-6 077 283	-6 077 283	-6 218 972	-6 517 386	-6 733 918
Henkilöstökulut	-5 611 604	-3 728 568	-3 728 568	-3 750 806	-3 923 343	-4 072 430
Palvelujen ostot	-6 153 088	-1 351 290	-1 351 290	-1 344 286	-1 412 845	-1 449 579
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-810 981	-742 975	-742 975	-789 940	-830 227	-851 813
Avustukset	-244 650	-162 800	-162 800	-200 700	-210 936	-216 420
Vuokrat	-183 847	-52 656	-52 656	-74 620	-78 426	-80 465
Muut toimintakulut	-83 984	-38 994	-38 994	-58 620	-61 610	-63 211
Toimintakate	-11 455 182	-5 237 083	-5 237 083	-5 176 972	-4 764 966	-4 955 187
Verotulot	7 040 931	3 788 000	3 900 000	3 925 136	4 029 264	4 118 148
<i>Kunnallisvero</i>	5 387 734	2 300 000	2 372 000	2 329 616	2 415 301	2 499 329
<i>Kiinteistövero</i>	1 284 185	1 259 000	1 289 000	1 376 908	1 379 587	1 379 587
<i>Yhteisövero</i>	369 012	229 000	239 000	218 612	234 376	239 233
Valtionosuudet	5 050 806	1 695 000	1 682 790	1 489 479	1 556 952	1 628 884
Rahoitustuotot ja -kulut	-191 163	-94 200	-284 200	-235 040	-235 064	-235 016
Korkotuotot	16 444	2 000	2 000	10 000	10 001	9 999
Muut rahoitustuotot	34 005	5 000	5 000	6 000	6 001	5 999
Korkokulut	-97 615	-100 000	-240 000	-250 040	-250 065	-250 015
Muut rahoituskulut	-143 997	-1 200	-51 200	-1 000	-1 000	-1 000
SOPEUTUSTARVE					700 000	700 000
Vuosikate	445 391	151 717	61 507	2 603	586 187	556 828
Poistot ja arvonalentumiset	-608 477	-411 400	-566 300	-560 000	-560 000	-560 000
Satunnaiset erät						
Tilikauden tulos	-163 086	-259 683	-504 793	-557 397	26 187	-3 172
Poistoeron lisäys(-), vähennys(+)						
Varausten lisäys(-), vähennys(+)						
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-163 086	-259 683	-504 793	-557 397	26 187	-3 172

	TP2022	TA2023	TAM2023	TA2024*	TS2025	TS2026
Ed. tilikausien yli-/alijäämä	8 721 481	8 558 396	8 558 396	8 053 603	7 496 206	7 522 393
Tilikauden yli-/alijäämä	-163 086	-259 683	-504 793	-557 397	26 187	-3 172
Kertynyt ylijäämä	8 558 396	8 298 713	8 053 603	7 496 206	7 522 393	7 519 221

*Kumulatiivinen ylijäämä laskettu TAM2023:een pohjaten.

Tunnusluvut	TP2022	TA2023	TAM2023	TA2024	TS2025	TS2026
Toimintatuotot/Toimintakulut,%	12,5	13,8	13,8	16,8	16,1	16,0
Vuosikate/Poistot,%	73,2	36,9	10,9	0,5	104,7	99,4
Vuosikate, €/asukas	263	90	36	2	345	327
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	5 061	4 908	4 763	4 423	4 425	4 410
Asukasmäärä 31.12.	1 691	1 691	1 691	1 695	1 700	1 705

6.3.1. Tuloslaskelma, ulkoiset

Talousarvion tuloslaskelma, ulkoiset €	TP 2022	ALKUP. TA 2023	TA 2024
TOIMINTATUOTOT			
MYYNTITUOTOT	792 847	259 500	294 500
MAKSUTUOTOT	223 367	180 500	166 500
TUET JA AVUSTUKSET	259 812	25 000	73 000
MUUT TOIMINTATUOTOT	356 945	375 200	508 000
TOIMINTATUOTOT	1 632 972	840 200	1 042 000
TOIMINTAKULUT			
HENKILÖSTÖKULUT	-5 611 604	-3 728 568	-3 750 806
PALKAT JA PALKKIOT	-4 486 253	-2 952 644	-2 975 921
HENKILÖSIVUKULUT	-1 125 351	-775 924	-774 885
ELÄKEKULUT	-949 414	-679 810	-648 533
MUUT HENKILÖSIVUKULUT	-175 937	-96 114	-126 352
PALVELUJEN OSTOT	-6 153 088	-1 351 290	-1 344 286
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-810 981	-742 975	-789 940
AVUSTUKSET	-244 650	-162 800	-200 700
MUUT TOIMINTAKULUT	-267 831	-91 650	-133 240
TOIMINTAKULUT	-13 088 154	-6 077 283	-6 218 972
TOIMINTAKATE	-11 455 182	-5 237 083	-5 176 972
VEROTULOT	7 040 931	3 788 000	3 925 136
VALTIONOSUUDET	5 050 806	1 695 000	1 489 479
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT			
KORKOTUOTOT	16 444	2 000	10 000
MUUT RAHOITUSTUOTOT	34 005	5 000	6 000
KORKOKULUT	-97 615	-100 000	-250 040
MUUT RAHOITUSKULUT	-143 997	-1 200	-1 000
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	-191 163	-94 200	-235 040
VUOSIKATE	445 391	151 717	2 603
POISTOT JA ARVONALENTUMISET			
SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT	-608 477	-411 400	-560 000
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-608 477	-411 400	-560 000
TILIKAUDEN TULOS	-163 086	-259 683	-557 397
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-163 086	-259 683	-557 397

6.3.2. Tuloslaskelma, ulkoiset ja sisäiset

Talousarvion tuloslaskelma 2024, ulkoiset ja sisäiset €	TP 2022	ALKUP. TA 2023	TA 2024
TOIMINTATUOTOT			
MYYNTITUOTOT	1 306 284	725 500	814 500
MAKSUTUOTOT	223 367	180 500	166 500
TUET JA AVUSTUKSET	259 812	25 000	73 000
MUUT TOIMINTATUOTOT	876 558	952 200	1 118 502
TOIMINTATUOTOT	2 666 021	1 883 200	2 172 502
TOIMINTAKULUT			
HENKILÖSTÖKULUT	-5 611 604	-3 728 568	-3 750 806
PALKAT JA PALKKIOT	-4 486 253	-2 952 644	-2 975 921
HENKILÖSIVUKULUT	-1 125 351	-775 924	-774 885
ELÄKEKULUT	-949 414	-679 810	-648 533
MUUT HENKILÖSIVUKULUT	-175 937	-96 114	-126 352
PALVELUJEN OSTOT	-6 666 233	-1 817 290	-1 864 286
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-811 886	-742 975	-789 940
AVUSTUKSET	-244 650	-162 800	-200 700
MUUT TOIMINTAKULUT	-786 831	-668 650	-743 742
TOIMINTAKULUT	-14 121 204	-7 120 283	-7 349 474
TOIMINTAKATE	-11 455 182	-5 237 083	-5 176 972
VEROTULOT	7 040 931	3 788 000	3 925 136
VALTIONOSUUDET	5 050 806	1 695 000	1 489 479
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT			
KORKOTUOTOT	16 444	2 000	10 000
MUUT RAHOITUSTUOTOT	34 005	5 000	6 000
KORKOKULUT	-97 615	-100 000	-250 040
MUUT RAHOITUSKULUT	-143 997	-1 200	-1 000
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	-191 163	-94 200	-235 040
VUOSIKATE	445 391	151 717	2 603
POISTOT JA ARVONALENTUMISET			
SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT	-608 477	-411 400	-560 000
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-608 477	-411 400	-560 000
TILIKAUDEN TULOS	-163 086	-259 683	-557 397
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-163 086	-259 683	-557 397

6.4. Rahoituslaskelma

Rahoituslaskelma	TP2022	TA2023	TAM2023	TA2024	TS2025	TS2026
	€	€	€	€	€	€
Toiminnan rahavirta	446 448	151 717	61 507	2 603	586 187	556 828
Vuosikate	445 391	151 717	61 507	2 603	586 187	556 828
Satunnaiset erät	0	0	0	0	0	0
Tulorahoituksen korjauserät	1 057	0	0	0	0	0
Investointien rahavirta	-463 048	-1 066 000	-1 136 000	-1 224 200	-1 020 000	-710 000
Investointimenot	-486 526	-1 066 000	-1 136 000	-1 224 200	-1 020 000	-710 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin	20 913	0	0	0	0	0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 565	0	0	0	0	0
Toiminnan ja investointien rahavirta	-16 600	-914 283	-1 074 493	-1 221 597	-433 813	-153 172
Rahoituksen rahavirta						
Antolainauksen muutokset	33 220	0	0	0	0	0
Antolainasaamisten vähennykset	33 220	0	0	0	0	0
Antolainasaamisten lisäykset	0	0	0	0	0	0
Lainakannan muutokset	-291 734	-291 734	-291 734	-291 734	-291 734	-291 734
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	0	0	0	0	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-291 734	-291 734	-291 734	-291 734	-291 734	-291 734
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	0	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	688 381	0	0	0	0	0
Toimeksiantojen varojen ja po:n muutos	-580	0	0	0	0	0
Vaihto-omaisuuden muutos	0	0	0	0	0	0
Saamisten muutos	335 945	0	0	0	0	0
Korottomien velkojen muutos	353 016	0	0	0	0	0
Rahoituksen rahavirta	429 867	-291 734	-291 734	-291 734	-291 734	-291 734
Rahavarojen muutos	413 267	-1 206 017	-1 366 227	-1 513 331	-725 547	-444 906
<i>Rahavarojen muutos</i>	413 267					
<i>Rahavarat 31.12.M€</i>	6 696 566	5 490 549	5 330 339	3 817 008	3 091 461	2 646 555
<i>Rahavarat 1.1. M€</i>	6 283 299	6 696 566	6 696 566	5 330 339	3 817 008	3 091 461
Tunnusluvut, €						
Toiminnan ja investointien vuotuinen rahavirta	-16 600	-914 283	-1 074 493	-1 221 597	-433 813	-153 172
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä	-16 600	-930 883	-1 091 093	-2 312 690	-2 746 503	-2 899 675
Lainanhoitokate	1,4	0,7	0,6	0,5	1,5	1,9
Lainakanta, €						
Lainakanta 1.1.	7 329 893	7 038 159	7 038 159	6 746 425	6 454 691	6 162 957
Lainakannan muutos	-291 734	-291 734	-291 734	-291 734	-291 734	-291 734
Lainakanta 31.12.	7 038 159	6 746 425	6 746 425	6 454 691	6 162 957	5 871 223
Lainakanta €/asukas	4 162	3 990	3 990	3 808	3 625	3 444
Asukasmäärä 31.12.	1 691	1 691	1 691	1 695	1 700	1 705

*TAM2023 lainakanta 31.12. perustuu arvioon.

7. Käyttötalous ja sitovat tavoitteet lautakunnittain

Toiminnassa on noudatettava talousarviota ja sen määräyksiä. Toimialajohtajat ja palvelualueiden johtajat vastaavat omalta osaltaan vastuualueidensa taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta. Vastualueen toiminnassa tulee noudattaa hyväksyttyä talousarviota, käyttösuunnitelmaa ja asetettuja tavoitteita.

Talousarvion luvussa seitsemän esitetään lautakunnan valtuustoon nähden sitovat määrärahat ja tavoitteet. Lautakunnat ovat käsitelleet talousarvioehdotuksensa omissa kokouksissaan. Kunnanhallitus on konsernihallinnon lautakunta. Kunnanhallituksen (luku 7.1) alaisten toimintojen osalta talousarvio käsitellään ja hyväksytään koko kunnan talousarvion käsittelyn yhteydessä.

Toimielimen sitovat taloudelliset tavoitteet ovat ulkoiset kokonaistulot, kokonaismenot ja netto.

7.1. Kunnanhallitus

Konsernihallinnon tehtävänä on varmistaa kunnan tavoitteiden toteutuminen ja kuntakonsernin yksiköiden toimiminen koko konsernin näkökulmasta parhaalla mahdollisella tavalla. Konsernihallinto sisältää kunnan ylimpään päätöksentekoon liittyvät toimielimet. Konsernihallinnossa edistetään koko kuntaorganisaatiota koskevien toiminnan tavoitteiden toteutumista. Konsernihallinnon toimielin on kunnanhallitus. Talousarvion sitovuus on toimielintasolla.

7.1.1. Kunnanhallituksen sitovat ulkoiset määrärahat

KUNNANHALLITUS YHTEENSÄ, €	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	114 209	32 000	36 300	36 300	36 300	36 300
Toimintamenot	-879 327	-915 986	-1 050 847	-1 050 847	-1 050 847	-1 050 847
Toimintakate (Netto)	-765 117	-883 986	-1 014 547	-1 014 547	-1 014 547	-1 014 547

TAVOITE	TOIMINTA	MITTARI	MERKITTÄVÄT RISKIT
Toiminnan ja talouden yhteys, talous on kestäväällä pohjalla	Vakaan talouden ja kestävä kasvun turvaaminen pitkällä aikajänteellä. Toiminnan ja talouden yhteyden merkityksen viestiminen ja riittävän resursoinnin varmistaminen kunnan tulevaisuuden kehittämisen ja lakisääteisten toimintojen sekä hallinnollisten prosessien varmistamiseksi.	Tulevien vuosien alijäämä ei vähennä merkittävästi kumuloitunutta ylijäämää. Kunnan talous kestää kehittämisen K/E.	Valtakunnallinen talouden tilanne ei mahdollista talouden positiivista kehittymistä kunnan omista kehittämistoimenpiteistä ja talouden huolenpidosta huolimatta.
Tehdään aktiivista elinvoimatyötä	Osallistetaan sidosryhmiä ja panostetaan kunnan näkyvyyteen ja kunnan arvojen mukaiseen toimintaan sekä organisaation sisällä että ulkopuolella.	Kontaktit ja tapaamiset kasvavat K/E Kyselyiden tulokset paranevat taloussuunnitelmakaudella 2024-2026 K/E.	

KESKUSVAALILAUTAKUNTA 100

Keskusvaalilautakunnan tehtävänä on vaalilain mukaisesti huolehtia valtiollisten ja kuntavaalien järjestämisestä ja tarvittavasta päätöksenteosta kuntatasolla. Valtio korvaa kunnalle valtiollisten vaalien kulut laskennallisin perustein. Kuntavaalit järjestetään kunnan omalla kustannuksella ilman valtion korvausta. Vuonna 2024 järjestetään kahdet vaalit; presidentinvaalit ja europarlamenttivaalit.

100 KESKUSVAALILAUTAKUNTA	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	3 740	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-11 045	-7 241	-16 446	-16 446	-16 446	-16 446
Toimintakate (Netto)	-7 306	-7 241	-16 446	-16 446	-16 446	-16 446

TARKASTUSLAUTAKUNTA 110

Tarkastuslautakunta järjestää kunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin kuntalain mukaisesti. Lautakunta arvioi, ovatko valtuuston kunnalle ja kuntakonsernille asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet toteutuneet ja onko kuntalain tarkoittamalla tavalla määritelty kunnan toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Lautakunta valmistelea valtuustolle sen päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä huolehtii kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Lisäksi tarkastuslautakunta valvoo lakisääteisen sidonnaisuusilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja raportoi siitä valtuustolle.

Tilintarkastajana toimiva tilintarkastusyhteisö huolehtii kunnan hallinnon ja talouden lakisääteisestä tilintarkastuksesta.

110 TARKASTUSLAUTAKUNTA	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintamenot	-11 836	-9 550	-13 800	-13 800	-13 800	-13 800
Toimintakate (Netto)	-11 836	-9 550	-13 800	-13 800	-13 800	-13 800

VALTUUSTO 120

Valtuusto vastaa kunnan taloudesta ja toiminnasta sekä käyttää kunnan ylintä päätösvaltaa. Se päättää, mitä toimielimiä kunnassa on ja miten toimivalta ja tehtävät jaetaan luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden kesken. Valtuustolla on yleinen toimivalta päättää kunnan asukkaiden yhteisistä asioista. Valtuusto päättää mm. kuntastrategiasta, hallintosäännöstä, talousarviosta ja taloussuunnitelmasta, omistajaohjauksen periaatteista ja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista.

120 KUNNANVALTUUSTO	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintamenot	-18 177	-15 300	-23 986	-23 986	-23 986	-23 986
Toimintakate (Netto)	-18 177	-15 300	-23 986	-23 986	-23 986	-23 986

KUNNANHALLITUS 130

Kunnanhallituksen tehtäväalue sisältää kunnanhallituksen, kuntien yhteistoiminnan, suhdetoiminnan ja edustuksen, kunnallisverotuksen, hallintopalvelut, kopiointi- ja postituspalvelut, maksuliikenteen, kirjanpidon, osto- ja myyntireskontran, henkilöstöpalvelut, työterveyshuollon, tyhy-toiminnan, palkanlaskennan, työsuojelun, väestönsuojelun, Varsin Hyvän, Saaristomeren kalatalousryhmän, elinvoiman kehittäminen, matkailun edistämisen, markkinoinnin, Silakryssäyksen, ystävyyskuntatoiminnan sekä kaavoituksen koordinoitutyön (valmistelutyö ja operatiiviset toimet tehdään teknisissä palveluissa/rakennusvalvonnassa).

130 KUNNANHALLITUS	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	110 470	32 000	36 300	36 300	36 300	36 300
Toimintamenot	-838 268	-883 895	-996 615	-996 615	-996 615	-996 615
Toimintakate (Netto)	-727 798	-851 895	-960 315	-960 315	-960 315	-960 315

7.1.2. Kunnanhallituksen vuoden 2024 talousarvioon vaikuttavat olennaiset huomiot

Kunnanhallituksen alla oleviin toimintoihin kohdistuu vuoden 2024 aikana merkittäviä kehittämis-, resursointi- ja kustannuspaineita edellisvuoden 2023 talousarvioon verrattuna.

Konsernihallinnossa on tällä hetkellä kunnanjohtajan lisäksi vain yksi työntekijä, mikä rajoittaa kunnan hallinnollisten prosessien kehittämistä. Resursointiin tulee riskienhallinnan näkökulmasta panostaa, jotta hallinnollisten prosessien toiminta voidaan varmistaa kaikissa tilanteissa.

Kunnanhallituksen alaisten toimintojen osalta elinvoimaan, yritys yhteistyöhön ja markkinointiin panostetaan uusien strategisten tavoitteiden edellyttämällä tavalla. Tämä edellyttää kunnanjohtajan työpanoksen kohdistamista kyseiseen kokonaisuuteen aiempaa enemmän.

Hallintopalveluissa kehitetään ja nykyaikaistetaan vuoden 2024 aikana tiedonhallinnon prosesseja ja määritetään ja resursoidaan tietosuojavastaavan vastuualue (palvelujen osto).

Henkilöstöpalveluiden osalta vuonna 2024 panostetaan ja resursoidaan esiin nousseeseen henkilöstön ja esihenkilöiden esittämään pitkäaikaiseen henkilöstön hyvinvointiin, esihenkilöiden tukeen ja henkilöstön tukeen liittyvään tarpeeseen. Lisäksi henkilöstöhallinnon palveluntuottajayhteistyötä pyritään ohjaamaan operatiivisten tehtävien osalta vähemmäksi esihenkilöiden työmäärän rajaamiseksi. Samassa yhteydessä lisätään operatiiviseen työterveysyhteistyöhön ja varha-yhteistyöhön osallistumisen resurssia.

Talouspalveluiden osatoimintojen palvelujen tuottajan laskutus on voimakkaassa kasvussa kunnassa tehtävien operatiivisten tehtäväkokonaisuuksien lisääntymisestä huolimatta. Palveluntuottajan ja kunnan yhteistyömallia ja vastuita sekä toimintaprosesseja on tarkoituksenmukaista tarkastella pikimmiten ja tehdä suunnitelma palvelujen tuottamisen mallista. Tarvittaessa tulee tehdä muutoksia sekä talous- että henkilöstö-/palkkapalvelujen tuottamisen osalta.

Keskusvaalilautakunnan osalta kustannuksia ja resursointitarvetta aiheuttaa vuonna 2024 järjestettävät kahdet vaalit: presidentivaalit ja europarlamenttivaalit.

7.2. Sivistyslautakunta

7.2.1. Sivistyslautakunnan sitovat ulkoiset määrärahat

SIVISTYSLAUTAKUNTA YHTEENSÄ, €	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	394 993	243 000	271 700	271 700	271 700	271 700
Toimintamenot	-2 840 114	-3 110 833	-2 845 292	-2 845 292	-2 836 134	-2 850 274
Toimintakate (Netto)	-2 445 121	-2 867 833	-2 573 592	-2 573 592	-2 564 434	-2 578 574

Sivistyspalveluiden perustehtävät

Sivistyspalvelut luovat edellytyksiä, jotta jokainen ihminen voi elää aktiivista, luovaa ja merkityksellistä elämää. Taivassalon kunnan sivistystoimiala koostuu varhaiskasvatuksesta, esi- ja perusopetuksesta, kirjasto- ja kulttuuritoimesta sekä hyvinvointi- ja nuorisotoimesta.

Sivistyspalveluiden toimielin on sivistyslautakunta.

Sivistyspalveluiden toiminnalliset ja sitovat tavoitteet

Kaikessa toiminnassa ja toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon osallisuus, yhdenvertaisuus, turvallisuus- ja ympäristönäkökohdat. Sivistystoimessa ei ole päällekkäisiä toimintoja ja henkilökunta koostuu monien ammattien yhteistyötaitoisista osaajista, joiden osaamisesta ja työkyvystä huolehditaan.

Päätöksenteko on johdonmukaista, tasa-arvoista ja avointa.

Sivistyspalveluiden toiminta on tavoitteellista ja taloudellisesti tasapainoista. Talousarvion sitovuus on toimielintasolla.

Toiminnallisten tavoitteiden taulukossa oleva toteumasarake raportoidaan tilinpäätöksen yhteydessä.

SIVISTYSLAUTAKUNTA 300

Sivistystoimen hallinnon tehtävänä on vastata varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen, kirjasto- ja kulttuuritoimen sekä hyvinvointi- ja nuorisotoimen hallinnosta. Sivistyslautakunnassa on seitsemän jäsentä sekä yksi kustavilainen edustaja. Lautakunnan esittelijänä ja toimialajohtajana toimii rehtori-sivistystoimenjohtaja.

300 SIVISTYSLAUTAKUNTA	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	2 450	500	0	0	0	0
Toimintamenot	-46 075	-54 088	-47 266	-47 266	-47 266	-47 266
Toimintakate (Netto)	-43 625	-53 588	-47 266	-47 266	-47 266	-47 266

VARHAISKASVATUSPALVELUT 305

305 VARHAISKASVATUSPALVELUT	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	66 957	45 000	35 000	35 000	35 000	35 000
Toimintamenot	-872 581	-1 012 634	-957 034	-957 034	-957 034	-957 034
Toimintakate (Netto)	-805 624	-967 634	-922 034	-922 034	-922 034	-922 034

Varhaiskasvatus tarjoaa kotikasvatusta tukevaa, asiakaslähtöistä, laadukasta palvelua kaikille sitä tarvitseville alle kouluikäisille lapsille. Taivassalon varhaiskasvatus on keskittynyt päiväkoti Pikkupoijuun, jossa toimii viisi lapsiryhmää. Syksystä 2024 lapsiryhmien määrantarve pienenee neljään, johtuen 2020 ja 2021 syntyneiden lasten siirtymisestä yli kolmevuotiaiden ikäluokkaan. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Pikkupoijun päiväkodissa kehitetään toimintaa osallistumalla Karvin sähköiseen varhaiskasvatuksen laadunarviointiprojekti Valssiin.

TAVOITE	TOIMINTA	MITTARI	TOTEUMA
Tarjota suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta kaikille sitä tarvitseville alle kouluikäisille lapsille.	Turvallisen oppimisympäristön ja lasta kokonaisvaltaisesti kehittävä ja innostavan toiminnan kehittäminen yhdessä lasten ja perheiden kanssa.	Asiakastyytyväisyyskysely, jonka tavoitteena on saavuttaa vähintään 4, asteikolla 1-5. Henkilökunnan kehityskeskustelut, lasten itsearviointi/ mielipiteet.	

Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävänä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta kehitetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä.

TAVOITE	TOIMINTA	MITTARI	TOTEUMA
Tarjota esiopetus-suunnitelman mukaista opetusta kaikille lapsille vuotta ennen perusopetuksen alkua.	Toteutetaan lapsen itsetuntoa ja oppijaminäkuvaa vahvistavaa, positiivisen ja rakentavan palautteen avulla tapahtuvaa opetusta.	Asiakastyytyväisyyskysely, jonka tavoitteena on saavuttaa vähintään 4, asteikolla 1-5. Henkilökunnan kehityskeskustelut ja lasten itsearviointi/ mielipiteet.	

PERUSOPETUS 310

310 PERUSOPETUS	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	270 226	169 000	179 000	179 000	179 000	179 000
Toimintamenot	-1 656 927	-1 749 337	-1 499 172	-1 499 172	-1 499 172	-1 499 172
Toimintakate (Netto)	-1 386 701	-1 580 337	-1 320 172	-1 320 172	-1 320 172	-1 320 172

Perusopetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisinä ja yhteiskunnan jäseninä, opettaa tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Oppimisympäristöjä kehitetään jatkuvan oppimisen periaatteella joustaviksi, monipuolisiksi ja sosiaalista toimintaa tukeviksi. Kaiken toiminnan tavoitteena on vahvistaa koulutuksellista, demokraattista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä parantaa oppimaan oppimisen taitoja. Toiminnassa korostuu myös vuorovaikutteisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen sekä koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen opetustyön resurssina. Oppilaille annetaan mahdollisuuksia osallistua koulun toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen. Osallisuudelle luodaan rakenteita ja tilaa koulun arjessa.

TAVOITE	TOIMINTA	MITTARI	TOTEUMA
Kunnan vetovoimatekijöiden vahvistaminen	Laadukkaat ja hyvämaineiset peruspalvelut Tarjotaan laadukasta opetusta tarpeellisin resurssein pätevällä henkilöstöllä Luodaan edellytyksiä hyvinvoinnille	Huoltaja- ja oppilastyytyväisyyskyselyt, joiden tavoitteena on saavuttaa vähintään arvo 3.5,asteikolla 1-5 Henkilökunnan työhyvinvointi- ja kehityskeskustelut Kunnan yhteiset kuntalaiskyselyt	
Tasapainoinen ja kehittämisen mahdollistava talous	Toiminnan ja talouden ajantasainen seuranta ja analysointi toimialalla Vältetään päällekkäisiä resursseja, keskitetään tukea vastaamaan sen tarvetta. Keskitytään ennaltaehkäisyyn	Säännöllinen raportointi ja seuranta Investointien toteutus, seuranta ja raportointi	
Kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisen mahdollistavat toimenpiteet Henkilöstön jaksamista tukeva kulttuuri Henkilöstön työhyvinvoinnin edistäminen	Kolmannen sektorin yhteistyö Koulutusmahdollisuuksien tarjoaminen	Tehtyjen toimenpiteiden tarkastelu	
Viihtyisä ja hyvin hoidettu ympäristö	Kiinnitetään huomiota kauniisiin käytöstapoihin, puheeseen, ympäristön siisteyteen ja kestävään kehitykseen	Tehtyjen toimenpiteiden tarkastelu	

VAKKA-SUOMEN MUSIIKKIOPISTO 320

320 MUSIIKKIKOULU	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	1 787	1 500	2 500	2 500	2 500	2 500
Toimintamenot	-24 466	-32 000	-32 000	-32 000	-32 000	-32 000
Toimintakate (Netto)	-22 679	-30 500	-29 500	-29 500	-29 500	-29 500

Vakka-Suomen musiikkiopistoa ylläpidetään ja hallinnoidaan kuntien välisen sopimuksen mukaisesti Laitilan kaupungin alaisuudessa. Musiikkiopistossa annettavan opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaiden valmiuksia luovaan ja monipuoliseen musiikin harrastamiseen ja esittämiseen sekä alan ammattiopintoihin. Musiikkiopiston toiminnan tavoitteena on säilyttää musiikkiopiston talous tasapainossa ja sekä tuottaa että kehittää palveluita niin kustannustehokkaasti kuin kilpailukykyisesti. Musiikkiopiston tavoite on toimia laaja-alaisena musiikin oppimiskeskuksena ja järjestää kuntalaisille hyvinvointia edistäviä palveluita.

VAKKA-SUOMEN KANSALAIPOPISTO 330

330 KANSALAIPOPISTO	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	-7 250	0	1 600	1 600	1 600	1 600
Toimintamenot	-27 080	-35 950	-31 500	-31 500	-31 500	-31 500
Toimintakate (Netto)	-34 330	-35 950	-29 900	-29 900	-29 900	-29 900

Vakka-Suomen kansalaisopiston tavoitteena on vapaan sivistystyön lain mukaan edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Tarkoituksena on järjestää yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta. Vakka-opiston toiminnallisina tavoitteina on tarjota alueensa asukkaille monipuolisia luentoja ja kursseja, jotka mahdollistavat elinikäisen oppimisen toteutumisen, kurssisuunnittelussa huomioidaan paikkakunnan ominaispiirteet tehden yhteistyötä mm. kunnan hyvinvointi- ja nuorisotoimen ja kurssisuunnittelussa naapurikuntien Kustavin ja Vehmaan osastojen kanssa.

KIRJASTO- JA KULTTUURITOIMI 340

340 KIRJASTO- JA KULTTUURITOIMI	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	2 734	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-107 119	-117 142	-123 942	-123 942	-114 784	-128 924
Toimintakate (Netto)	-104 385	-117 142	-123 942	-123 942	-114 784	-128 924

Kirjasto- ja kulttuuripalveluiden tärkein tehtävä on laadukkaiden ja monipuolisten kirjasto- ja kulttuuripalveluiden tarjoaminen kaikenlaisille ihmisille. Kirjasto- ja kulttuuritoimen tuottamat hyvinvointipalvelut ovat helposti saavutettavissa ja ohjenuorana on edistää yhteisöllisyyttä, yhdenvertaisuutta, kestävää kehitystä, jatkuvaa oppimista sekä aktiivista kansalaisuutta. Kirjasto- ja kulttuuripalvelut tekevät läheistä yhteistyötä muiden sivistyspalveluiden kanssa mm. lukutaidon edistämiseksi sekä harjoittavat monenlaista yhteistyötä myös kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

TAVOITE	TOIMINTA	MITTARI	TOTEUMA
Laadukkaiden ja monipuolisten kirjasto- ja kulttuuripalveluiden tuottaminen riittävän ja ammattitaitoisen henkilökunnan toimesta	Yhdenvertaisuuden korostuminen palveluiden kohdentamisessa Pyrimme tavoittamaan myös kirjasto- ja kulttuuripalveluiden ei-käyttäjät Kuntalaisten osallistamisen lisääminen	Asiakaspalaute Tapahtumien laatu ja määrä Kävijä- ja lainaustilastot Tilojen käyttöaste Kehityskeskustelut henkilökunnan kanssa	

HYVINVOINTI- JA NUORISOTOIMI 350

350 HYVINVOINTI- JA NUORISOTOIMI	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarvot ja määrähakat						
Toimintatulot	58 090	27 000	53 600	53 600	53 600	53 600
Toimintamenot	-90 297	-91 082	-137 678	-137 678	-137 678	-137 678
Toimintakate (Netto)	-32 206	-64 082	-84 078	-84 078	-84 078	-84 078

Hyvinvointi- ja nuorisopalveluiden tehtävänä on huolehtia kunnan nuoriso- ja liikuntatoiminnasta sekä koko kunnan tasoisesta hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön koordinoinnista. Hyvinvointi- ja nuorisotoimi tarjoaa kuntalaisille laadukasta vapaa-ajantoimintaa, luo edellytyksiä harrastamiselle ja aktiiviselle vapaa-ajalle. Hyvinvointi- ja nuorisopalveluiden tehtäväkokonaisuuteen liittyy rajapintayhteistyö hyvinvointialueen kanssa. Ehkäisevän päihdetyön koordinointi kuuluu myös tehtäväkokonaisuuteen, samoin yhdistysyhteistyön koordinointi.

TAVOITE	TOIMINTA	MITTARI	TOTEUMA
Toiminnan ja talouden yhteyden huomiointi palvelutuotannossa	Palvelutuotannon tehostaminen ja vaihtoehtoisten toimintatapojen etsiminen Resurssien mahdollistaman laatutason ylläpitäminen Palvelujen tuottaminen ja järjestäminen annetuilla resursseilla	Toiminnan tuottojen ja kulujen netto +/- 5% alkuperäisestä talousarviosta	
Kuntalaisten ja kesäasukkaiden osallistaminen kunnan kehittämiseen	Yhdistysillat	Toteutunut K/E	
Kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisen mahdollistavat toimenpiteet	Liikuntakampanjat omaehtoisen liikkumisen kannustajina (Talvi- ja syysliikkuja, haastepyöräily)	Toteutunut K/E	
Henkilöstön osaamisen kehittämisen mahdollistaminen	Henkilöstön kouluttaminen	Tehtyjen toimenpiteiden tarkastelu	

JOUKKOLIIKENNE 360

Välttämättömien joukkoliikennepalveluiden ja asiointin mahdollistaminen. Talousarvioon 2023 on haettu 12 000e lisämäärärahaa ylimääräisten vuorojen aiheuttamien kustannusten vuoksi.

360 JOUKKOLIIKENNE	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarvot ja määrärahat						
Toimintamenot	-1 521	-4 000	-16 000	-16 000	-16 000	-16 000
Toimintakate (Netto)	-1 521	-4 000	-16 000	-16 000	-16 000	-16 000

AMMATILLISET KOULUT 370

Ammatillisen koulutuksen opiskeluhuoltopalveluiden kustannusten kattaminen.

370 AMMATILLISET KOULUT	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarvot ja määrärahat						
Toimintamenot	-14 049	-14 600	-700	-700	-700	-700
Toimintakate (Netto)	-14 049	-14 600	-700	-700	-700	-700

7.2.2. Sivistyspalveluiden vuoden 2024 talousarvioon vaikuttavat olennaiset huomiot

Sivistystoimen hallinnon kalustekustannuksissa on nousu kanslian äly-tv:n hankintaa varten. Yhteisten Teams- kokousten, palaverien ja esitysten mahdollistaminen neuvottelutilanteissa on välttämätöntä.

Varhaiskasvatuksessa ryhmien määrän supistuminen vaikuttaa talousarvioon. Syksystä 2024 lapsiryhmien määrantarve pienenee neljään, johtuen 2020 ja 2021 syntyneitten lasten siirtymisestä yli kolmevuotiaiden ikäluokkaan.

Perusopetuksessa näkyy materiaalikustannusten huomattavaa nousua viime vuoteen verrattuna.

Yhtenäiskoulun teknisen luokan kalusteet ja laitteisto ovat vanhoja ja useaan kertaan korjattuja. Osa kalustosta on tullut tiensä päähän ja vaatii uusimista (investoinnit), osan käyttöikä voidaan vielä jatkaa perusteellisella huollolla ja korjauksella. Samoin henkilökunnan puhelimet pitää pääosin uusia.

Kulttuuri- ja kirjastotoimi vastaa lainojen, kävijöiden, kokoelmien, tapahtumien ja tapahtumiin osallistuneiden kasvuun lisäämällä henkilökunnan työtunteja. Toistaiseksi voimassa olevan kirjastovirkailijan toimen (40 %) perustaminen mahdollistaa yhtenäiskoulun ja kirjaston yhteistyösuunnitelman kokonaisvaltaisen toteuttamisen, nykyisen kaltaisen tapahtumatuotannon, henkilökunnan osaamisen kehittämisen ja palveluiden systemaattisen kehittämistyön sekä kirjasto- ja kulttuuripalveluiden muiden lakisääteisten tehtävien toteuttamisen.

Kirjaston hyllykapasiteettia uudistetaan hankkimalla pyörillä varustettuja kirjahyllyjä, jolloin sekä kokoelmat että tilat ovat joustavammin muunneltavissa ja tilojen viihtyisyys sekä käyttöaste kasvaa.

Hyvinvointi- ja nuorisotoimessa tarve palkata täysiaikainen nuoriso-ohjaaja, jotta koulunuorisotyö-hankkeessa pilotoitu työmuoto koulu- ja nuorisotilatyöstä saadaan vakiinnutettua kunnan toimintaan. Hyvinvointi- ja nuorisopalveluvastaavan työaika ei riitä nuorisotilalla työskentelyyn säännöllisesti, minkä vuoksi resurssointi on välttämätöntä. Nuorisotila on avattu maaliskuussa 2023 ja siellä käy enemmän nuoria kuin aikaisempina vuosina. Resurssointi on välttämätöntä, jotta nuorisotilalla voidaan jatkossakin tarjota monipuolista ja laadukasta nuorisotyötä. Palkkakustannusten vuoksi hyvinvointi- ja nuorisotoimen kokonaisuudessa tämä näkyy kustannusten nousuna + 15 %.

Joukkoliikenteen budjetti kasvaa uusien linja-autovuorojen myötä. Ely- keskuksen ja Uudenkaupungin kanssa yhteistyössä toteutetut uudet vuorot parantavat toisen asteen opiskelijoiden koulutusmahdollisuuksia ja palvelevat myös työssäkäyntiliikennettä ja kuntalaisten liikkumismahdollisuuksia julkisen liikenteen voimin.

7.3. Rakennetun ympäristön lautakunta

7.3.1. Rakennetun ympäristön lautakunnan sitovat ulkoiset määrärahat

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN LAUTAKUNTA YHTEENSÄ, €	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	503 374	565 200	734 000	734 000	734 000	734 000
Toimintamenot	-2 109 740	-2 050 464	-2 317 851	-2 317 851	-2 278 732	-2 317 851
Toimintakate (Netto)	-1 606 365	-1 485 264	-1 583 851	-1 583 851	-1 544 732	-1 583 851

Teknisten palveluiden perustehtävät

Teknisten palveluiden perustehtävä on tuottaa hyvät ja kustannustehokkaat tekniset palvelut koko kunnan tasolla. Pidämme huolta kunnan omaisuudesta ja huolehdimme osaltamme kuntalaisten viihtyvyydestä ja kunnan vetovoimaisuudesta.

Teknisten palveluiden toimielin on rakennetun ympäristön lautakunta. Talousarvion sitovuus on toimielintasolla.

Teknisten palveluiden toiminnalliset ja sitovat tavoitteet

TAVOITE	TOIMINTA	MITTARI	MERKITTÄVÄT RISKIT
Tavoitteellisuus Avoimuus Luonto Viihtyvyyden parantaminen Vetovoimatekijöiden säilyttäminen ja lisääminen	Tuottaa ja järjestää kunnallishallinnolle, yksityisille kuntalaisille, kesäasukkaille ja yrityksille kunnan resurssit huomioon ottaen hyvät tekniset palvelut. Pitää huolta kunnan omaisuudesta siten, että rakennusten, infrastruktuurin ja ympäristön tila, sekä omaisuuden arvo säilyy hyvänä. Kunnassa oleskelevien viihtyvyys ja hyvinvointi paranee ja muuttaminen kuntaan on houkuttelevaa. Elinympäristöä ja alueen elinvoimaa kehitetään yhdessä kuntalaisten kanssa.	Toteutuneet investoinnit	Kustannusten pysyminen annetuissa raameissa.

7.3.2. Teknisten palveluiden vuosi 2024 ja olennaiset talousarvioon vaikuttavat huomiot

Rakennuskustannusten nousu on ollut hyvin merkittävää vuoden 2023 aikana. Myös energian hinta on noussut huomattavasti jo vuoden 2022 vuoden lopulta alkaen. Sekä rakennuskustannusten että energian hinnannousut aiheuttavat ylimääräisiä haasteita vuoden 2024 talousarvion toteutumisessa.

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN LAUTAKUNTA 400

Tuottaa kunnallishallinnolle, yksityisille kuntalaisille, kesäasukkaille ja yrityksille kunnan resurssit huomioon ottaen hyvät tekniset ja rakennettuun ympäristöön liittyvät palvelut.

400 RAKENNETUN YMPÄRISTÖN LAUTAKUNTA	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	24 630	11 000	24 000	24 000	24 000	24 000
Toimintamenot	-288 282	-354 383	-386 041	-386 041	-386 041	-386 041
Toimintakate (Netto)	-263 652	-343 383	-362 041	-362 041	-362 041	-362 041

KIINTEISTÖT JA ALUEIDEN KUNNOSSAPITO 410

Rakennusten ja huoneistojen kunnan ja varustelutason päivittäminen nykyisen vaatimustason täyttäväksi sekä hyvä käytettävyys ja rakennusten hyvän kunnan säilyttäminen. Ylläpitokustannukset säilytetään kestävällä tasolla ja etsitään mahdollisuuksien mukaan kustannustehokkuutta ylläpitokustannuksiin.

410 KIINTEISTÖT JA ALUEIDEN KUNNOSSAPITO	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	347 099	424 200	576 000	576 000	576 000	576 000
Toimintamenot	-1 074 648	-951 623	-1 141 356	-1 141 356	-1 102 237	-1 141 356
Toimintakate (Netto)	-727 549	-527 423	-565 356	-565 356	-526 237	-565 356

MAA- JA METSÄTILAT 420

Hoidamme kunnan maa- ja metsätiloja ja toteutamme hoitotoimenpiteet päivitetyn metsänhoitosuunnitelman mukaisesti.

420 MAA- JA METSÄTILAT	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintamenot	-4 922	-1 000	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
Toimintakate (Netto)	-4 922	-1 000	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000

TIET JA YLEISET ALUEET 430

Yksityisteiden nykyisen kunnan ylläpitäminen kunnan myöntämien avustusten turvin. Tuetaan tiekuntia avustuksin yksityistieverkon saattamiseksi mahdollisimman hyvään kuntoon ja eniten liikennöityjen teiden päällystämiseksi. Lisäksi kunnan omien hallinnoitavien ja ylläpidettävien teiden toimivuuden varmistaminen.

430 TIET JA YLEISET ALUEET	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	3 446	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000
Toimintamenot	-136 538	-134 200	-126 000	-126 000	-126 000	-126 000
Toimintakate (Netto)	-133 092	-130 200	-122 000	-122 000	-122 000	-122 000

JÄTEHUOLTO 440

Päivitettyjen kunnan jätehuoltomääräysten mukaisesti kattavat ja ajanmukaiset jätehuoltopalvelut yhdessä sopivimman alueella toimivan kumppanin kanssa. Ylläpidetään jätehuoltorekisteriä lain edellyttämällä tavalla. Toimintatulot katetaan asunnoilta kerättävillä eko-maksuilla.

440 JÄTEHUOLTO	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	53 145	45 000	60 000	60 000	60 000	60 000
Toimintamenot	-64 360	-59 500	-59 000	-59 000	-59 000	-59 000
Toimintakate (Netto)	-11 215	-14 500	1 000	1 000	1 000	1 000

RAKENNUSVALVONTA JA YMPÄRISTÖTOIMI

Käsitellä luvanhakijoiden rakennus- ja toimenpideluvat sekä toimenpideilmoitukset MRL:n, MRA:n ja kunnan rakennusjärjestyksen edellyttämällä tavalla hyvää hallintotapaa noudattaen. Rakennustarkastajan myöntämien lupien käsittelyaika on keskimäärin kaksi viikkoa ja lautakunnan myöntämien noin kuusi viikkoa hakemuksen saapumisesta.

450 RAKENNUSVALVONTA JA YMPÄRISTÖTOIMI	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	74 107	80 000	70 000	70 000	70 000	70 000
Toimintamenot	-108 072	-134 578	-141 274	-141 274	-141 274	-141 274
Toimintakate (Netto)	-33 966	-54 578	-71 274	-71 274	-71 274	-71 274

RUOKA- JA PUHTAUSPALVELUT

Ruoka- ja puhtauspalvelut tuottaa Taivassalon kunnan ateriapalvelut perusopetukseen, varhaiskasvatukseen ja henkilöstöruokailun Taivassalon kunnan henkilökunnalle.

Tarjoamme laadukkaita ja maittavia ateriapalveluita ravitsemussuositusten mukaisesti ja kustannustehokkaasti kaikille asiakasryhmille.

460 RUOKA- JA PUHTAUSPALVELUT	TP 2022	TA 2023	LTK 2024	KJ 2024	KH 2024	KV 2024
Tuloarviot ja määrärahat						
Toimintatulot	947	1 000	0	0	0	0
Toimintamenot	-432 918	-415 180	-459 180	-459 180	-459 180	-459 180
Toimintakate (Netto)	-431 970	-414 180	-459 180	-459 180	-459 180	-459 180

8. Investoinnit

8.1. Investointihankkeet

Investoinnit, €	InVa	TA2024 LTK	TA2024 KJ	TA2024 KH	TA2024 KV	TS2025	TS2026	Yhteensä 2024-2026
Konsernihallinto								
Maa-alueiden hankinta	1,2,5	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	300 000
Osallistava budjetointi	1,2,3	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	30 000
Sähköinen arkisto	1,2,3	20 000	20 000	20 000	20 000			20 000
Varautuminen	1,2,3	10 000	10 000	10 000	10 000			10 000
KOHA YHTEENSÄ		140 000	140 000	140 000	140 000	110 000	110 000	360 000
Sivistys								
		TA2024 LTK	TA2024 KJ	TA2024 KH	TA2024 KV	TS2025	TS2026	2024-2026
Koulun IVT	3	5 000	5 000	5 000	5 000			5 000
Pikkupoijun ruokasalin kalusteet	8	8 200	0	0	0			0
Pikkupoijun älytaulu	3	8 000	8 000	8 000	8 000			8 000
Teknisen työn kalusto	3	10 000	10 000	10 000	10 000			10 000
Kirjaston hyllyt	7	30 000	0	0	0	30 000		30 000
SILA YHTEENSÄ		61 200	23 000	23 000	23 000	30 000	0	53 000
Rakennettu ympäristö								
		TA2024 LTK	TA2024 KJ	TA2024 KH	TA2024 KV	TS2025	TS2026	2024-2026
Aurinkopaneelit	2	100 000	0	0	0	100 000	100 000	200 000
Hakkenpään uimarannan huoltorakennus ja veneenlaskupaikan vieruslaituri ja luiskan korjaus	2, 5	500 000	400 000	400 000	400 000			400 000
Hakkenpään alueen kehittäminen, suunnittelu ja toteutustoimenpiteet	1, 2,5	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	150 000
IT-palveluna	2	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000	90 000
IVT-laitehankinnat	2	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	60 000
Jätehuolto	2,5	10 000	10 000	10 000	10 000	50 000		60 000
Kaavateiden kunnostus ja valaistus	2,5	50 000	40 000	40 000	40 000	50 000	50 000	140 000
Koirapuisto	2,5	35 000	30 000	30 000	30 000			30 000
Kota päiväkodille	2,5	20 000	20 000	20 000	20 000			20 000
Linja-autopysäkit	2,5	20 000	20 000	20 000	20 000			20 000
Sähköautojen latauspiste	2, 5		0	0	0	50 000		50 000
Taivassalon torin suunnittelu	1,2,3,5,7	150 000	20 000	20 000	20 000	130 000		150 000
Tervetuloa-kyllit	1,2,5	15 000	15 000	15 000	15 000			15 000
Urheilukenttä	2, 5,6	100 000	100 000	100 000	100 000			100 000
Varikon hallin vesikatkon ja julkisivun korjaus	2, 5	150 000	150 000	150 000	150 000			150 000
Vaunukallion kunnallistekniikka*	2, 5		0	0	0	350 000	350 000	700 000
Viljavaraston alueen kehittäminen, purkaminen ja muut toimenpiteet	2, 5	150 000	0	0	0			0
Yhtenäiskoulun pihakatokset, roskakatokset, lastauslaiturien ritiläseinä	2,5	30 000	30 000	30 000	30 000			30 000
Moottorikelkka+lana	2,5	30 000	30 000	20 000	20 000			20 000
Paloaseman huoltomaalaus	2,5	15 000	15 000	15 000	15 000			15 000
Yhdistelmäuuni koulun keittiöön	8	20 000	0	0	0			0
Ruohonleikkuri	2,5	15 000	15 000	15 000	15 000			15 000
Omakotitonttimyyntiä edistävät alueen kehittämistoimenpiteet, suunnittelu ja toteutus	1,2,5		50 000	50 000	50 000	50 000		100 000
Päiväkodin väistökeittiön muutos sis. laitteet ym.	2,8		26 200	26 200	26 200			26 200
RYLA YHTEENSÄ		1 510 000	1 071 200	1 061 200	1 061 200	880 000	600 000	2 541 200
Investointimenot yhteensä		1 711 200	1 234 200	1 224 200	1 224 200	1 020 000	710 000	2 954 200
Investointitulot yhteensä		0	0	0	0	0	0	0
Investoinnit yhteensä, netto		1 711 200	1 234 200	1 224 200	1 224 200	1 020 000	710 000	2 954 200

*Vaunukallion kunnallistekniikan rakentamisen alustava suunnittelu ja indikaatiiviset hinta-arviot tulee selvittää jo vuoden 2024 aikana (tekniset palvelut).

Investointihankkeista vastuulliset: 1) kunnanjohtaja, 2) tekninen johtaja, 3) rehtori-sivistystoimenjohtaja, 4) varhaiskasvatuksen johtaja, 5) kunnanrakennusmestari, 6) hyvinvointi- ja nuorisovastaava, 7) kirjasto- ja kulttuuripalveluvastaava, 8) aterija- ja puhtauspäällikkö.

8.2. Investointien hankekohtaiset perustelut

Konsernihallinto	
Maa-alueiden hankinta	Maa-alueiden hankinnan avulla toteutetaan tavoitetta toteuttaa kuntaa kehittävä maapolitiikkaa.
Osallistava budjetointi	Osallistavalla budjetoinnilla toteutetaan strategista tavoitetta kuntalaisten osallistamisesta.
Sähköinen arkisto	Sähköisen arkiston käyttöönotto on julkishallinnossa lakisääteistä. Arkisto hankitaan kaikkien toimialojen pitkään ja pysyvästi säilytettäviä aineistoja varten. Sähköinen arkisto parantaa aineistojen käytettävyyttä, mahdollistaa tietoturvallisen säilyttämisen ja kokonaan digitaalisen asiankäsittelyn. Projektin aloitetaan resurssien puitteissa v. 2024.
Varautuminen	Varautumisen tarvikkeiden päivittäminen ja hankinta.
Sivistys	
Koulun IVT	Henkilökunnan puhelinten uusiminen. Vanhat puhelimet eivät enää päivitä sovelluksia, eivätkä sovi työkäyttöön.
Pikkupoijun älytaulu	Lapsiryhmän digikasvatukseen tukemiseen tarvittava älytaulu.
Teknisen työn kalusto	Teknisen työn tilaan höyläpenkkejä, ohutlevyleikkuri ja työkaluja vanhojen tilalle. Osa kalustoa on yli 20 vuotta vanhaa, tarvitsee uusimista.
Rakennettu ympäristö	
Hakkenpään uimarannan huoltorakennus sekä veneenlaskupaikan vieruslaituri ja luiskan korjaus	Huoltorakennus, jossa 1-2 saunaa, vessat, pesu- ja pukutilat ja neuvottelutila. Rakennuksen kokonaispinta-ala n. 120 m ² . Veneenlaskupaikan viereen laituri, joka palvelee sekä veneenlaskupaikkaa että uimarantaa. Veneenlaskupaikan luiskan korjaus.
Hakkenpään alueen kehittäminen, suunnittelu ja toteutustoimenpiteet	Ranta-alueen kehittäminen uimarannan ulkopuolelta.
IT-palveluna	Vuodelle 2024 kaavailtuja pienprojekteja ovat mm. Intunen (laittehallinta) laajentaminen mobiililaitteille, Symantecin viruksentorjuntaohjelmiston käyttöönotto ja henkilökohtaisten verkkolevyjen korvaaminen One Drivella.
IVT-laitehankinnat	Kunnassa on n. 50 Windows-työasemaa ja noin 70 puhelinta. Laitteet uusitaan n. 3-4 vuoden välein.
Jätehuolto	Järjestetään kilpailutus, uusi jätelaki huomioiden. Tavoitteena sopimus kunnan ja jätehuollon yhden toimijan kanssa.
Kaavateiden kunnostus ja valaistus	Korjataan kaavateitä ja niiden valaistusta tarpeen mukaan.
Koirapuisto	Alkujaan valtuustoaloitteen mukainen investointihanke vuodelle 2023. Toteutetaan sopivan paikan löydyttyä.
Kota päiväkodille	Kota hankitaan vuoden 2023 aikana ja pystytetään keväällä 2024.
Linja-autopysäkit	Linja-autopysäkkejä tehdään omana työnä, työ jatkuu vuonna 2024.
Taivassalon torin suunnittelu	Torialueen suunnittelun aloitus ja mahdolliset toimenpiteet esim. myyntikojut, yleiset wc-tilat.
Tervetuloa-kyllit	Taivassalon sisään tuloväylille tervetuloa-kyllit. 1. kylltien ulkonäkö ja koko, 2. kylltien sijoituspaikka, 3. maanomistajien lupa ja 4. Elyn lupa.
Urheilukenttä	Kentän kuivatus, huoltotie kentän viereen ja ohut tiilimurskapinta juoksuradalle.
Varikon hallin vesikatot ja julkisivun korjaus	Varikon vesikatot ja julkisivu vaativat korjausta.
Yhtenäiskoulun roskakatos ja lastauslaiturin ritiläseinä	Tehdään kunnan omina töinä, aloitus v. 2023, jatkuen vuodelle 2024.
Moottorikelkka ja lana	Moottorikelkka ja perässä vedettävä lana latujen tekemiseen.
Paloaseman huoltomaalaus	Toteutetaan kevään/kesän 2024 aikana
Ruohonleikkuri	Kalustoa uusitaan muutaman vuoden välein.
Omakotitonttimyyntiä edistävät alueen kehittämistoimenpiteet, suunnittelu ja toteutus	Kaavoitettujen alueiden ja myytävien tonttien ympäristön houkuttelevuuden, viihtyisyyden ja toiminnallisuuksien kehittäminen.
Päiväkodin väistökeittiön muutos sis. laitteet ym.	Palvelukeskus Poijun Keittiön tilassa on havaittu merkkejä sisäilman laadun heikkenemisessä. Turvallisen työympäristön takaamiseksi Palvelukeskus Poijun tilojen vuokrasopimus on irtisanottu. Päiväkodin ruokahuollon toiminnan takaamiseksi tarvitaan jakelukeittiötila. Tilaksi on kaavailtu henkilökunnan pukuhuonetta pikkupoijun päiväkodissa. Tilassa on vesi- ja viemäriiliitäntä ja mahdollisuus sijoittaa astianpesukone. Tila on logistiikan kannalta oikeassa paikalla ja häiritsee vähiten talon muuta toimintaa. Tilaan on sijainnin suhteen helppo lisätä sähkövirtaa ja ilmastointia.

9. Vakanssiesitykset

Toimiala	Konsernihallinto
Palvelu	Henkilöstö- ja hallintopalvelut
Tehtävänimike	Henkilöstö- ja hallintoasiantuntija
Tehtävä on	määräaikainen ajalle _____ - _____
	x vakituinen
Palkkakustannukset (ilman sivukuluja)	3250 eur/kk
Htv vaikutus	1 htv
Perustelut ja tehtävät	<p>Taivassalon uudessa strategiassa tavoitteina ovat muun muassa henkilöstön jaksamista tukeva kannustava ja osallistava kulttuuri, jossa toiminnallisen tavoitteen toteutuminen edellyttää henkilöstösuunnittelun ja tuen riittävää operatiivisen työn resursointia toimialoille. Osa talousarviossa esitetyistä suunnitelmista vuodelle 2024 edellyttää lisäresursointia, jotta sekä tekemättä olevat toiminnot pystytään tekemään että kyetään aktiivisesti panostamaan kehittämistöihin. Kunnan konsernihallinnossa työskentelee vain kaksi henkilöä, ja esihenkilöt ja työntekijät tekevät tällä hetkellä tahoillaan oman toimensa ohella henkilöstöhallinnollisia ja muita hallinnollisia tehtäviä.</p> <p>Varautumisen näkökulmasta myös konsernihallinnon resursointi on vajaa. Kunnan tulee varautua siihen, että poissaolojen tms. aikana kaikki kunnan lakisääteiset hallinnon prosessit toimivat. Kyseisen vakanssin tehtävänkuvaus koostuu monipuolisista henkilöstöhallinnollisista ja hallinnollisista töistä, joihin ei tällä hetkellä ole kunnassa resurssia, ja minkä vuoksi kaikkia tarvittavia operatiivisia tehtäviä ei ole mahdollista tehdä. Lisäksi vakanssin tehtävään kuuluu toimia konsernihallinnon toimistosihteerin varahenkilönä.</p> <p>Vakanssiin resursoimalla vastataan myös henkilöstön ja esihenkilöiden esittämään pitkäaikaiseen henkilöstön hyvinvointiin, esihenkilöiden tukeen ja henkilöstön tukeen liittyvään tarpeeseen.</p> <p>Eduksi katsotaan kunnallisten sopimusten (kvtes, ovtes, ts) tuntemus ja toimintaprosessien kehittämiskyky.</p>

Toimiala	Sivistystoimi
Palvelu	Kirjasto- ja kulttuuripalvelut
Tehtävänimike	Kirjastovirkailija
Tehtävä on	☒ määräaikainen 2 v.
	☐ vakituinen
Palkkakustannukset (ilman sivukuluja)	926,36 eur/kk
Htv vaikutus	0,4 htv
Perustelut ja tehtävät	<p>Kulttuuri- ja kirjastotoimi vastaa lainojen, kävijöiden, kokoelmien, tapahtumien ja tapahtumiin osallistuneiden kasvuun lisäämällä henkilökunnan työtunteja. Toistaiseksi voimassa olevan kirjastovirkailijan toimen (40 %) perustaminen mahdollistaa yhtenäiskoulun ja kirjaston yhteistyösuunnitelman kokonaisvaltaisen toteuttamisen, nykyisen kaltaisen tapahtumatuotannon, henkilökunnan osaamisen kehittämisen ja palveluiden systemaattisen kehittämistyön sekä kirjasto- ja kulttuuripalveluiden muiden lakisääteisten tehtävien toteuttamisen.</p>

Toimiala	Sivistystoimi
Palvelu	Hyvinvointi- ja nuorisotoimi
Tehtävänimike	nuoriso-ohjaaja
Tehtävä on	määräaikainen ajalle _____ - _____
	x vakituinen
Palkkakustannukset (ilman sivukuluja)	2400 eur/kk
Htv vaikutus	1 htv
Perustelut ja tehtävät	<p>Kyseinen tehtävä on pilotoitu 13.3.-31.12.2023 välisenä aikana aluehallintoviraston myöntämällä koulunuorisotyön hankerahoituksella. Rahoituskauden aikana huomattiin, että Taivassalon kunnassa nuoriso-ohjaajan tehtävä on välttämätön laadukkaan toiminnan järjestämiseksi. Nuorisotyö tavoittaa Taivassalossa hyvin nuoria, ja toiminnan jatkamiseksi tehtävän vakinaistaminen on välttämätöntä.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nuorten ohjaus- ja kasvatustyö kouluympäristössä ja nuorten vapaa-ajalla nuorisotyöllisellä ja ennaltaehkäisevällä työotteella - Nuorten osallistaminen - Toiminnan suunnittelu, kehittäminen, arviointi ja dokumentointi - Nuorten vapaa-ajantoiminnan tukeminen koulu- ja loma-aikoina - Leiri- ja retkitoiminta - Verkostyo: paikalliset sekä alueelliset & valtakunnalliset <p>Työ jakaantuu keskimäärin avoimeen nuorisotyöhön 40 % ja yhteisölliseen nuorisotyöhön 60%</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yhteisöllinen nuorisotyö pitää sisällään nuorten kohtaamisen välituntisin (mm. Toppari-nuorisotila koululla), nuorisotyöllisten teemaoppituntien järjestämisen, nuorten osallistamisen sekä yhteisöllisen ja hyvinvointia tukevan toiminnan ja toimintakulttuurin rakentamisen kouluympäristössä. Yhteisöllinen työ kattaa myös tarpeesta luodut pienryhmäkerhot ja teemanuorisoiilat jne. - Nuorisotilalla tehtävä nuorisotyö pitää sisällään nuorisotilailtojen lisäksi nuorten toivomat tapahtumat, retket ja leirit.

Toimiala	Tekninen toimi
Palvelu	tekniset palvelut/kiinteistöt ja alueet/vesihuolto
Tehtävänimike	Laitosmies
Tehtävä on	_____ määräaikainen ajalle _____ - _____
	x vakituinen
Palkkakustannukset (ilman sivukuluja)	2500 eur/kk
Htv vaikutus	
Perustelut ja tehtävät	<p>Nykyinen laitosmies/vesilaitoksen hoitaja on jäämässä eläkkeelle ja tehtävään tarvitaan jatkaja. Nykyinen laitosmies on jäämässä keväällä osa-aikaiseksi työntekijäksi uuden perehdyttämisen ajaksi.</p>

10. Palveluista perittävien maksujen yleiset perusteet

Yleistä maksupolitiikasta

Maksupolitiikan voidaan määritellä sisältävän ne periaatteet, joita toimielimet noudattavat tehdessään maksujen perusteita ja maksujen tasoja koskevia päätöksiä.

Maksupoliittisia tavoitteita ja toimintalinjoja laajalti tarkasteltaessa tulee ottaa kantaa mm. seuraaviin seikkoihin:

- rahoitustarpeen kattaminen (maksuilla katettava osuus tuloista, taksojen rakenne ja sen vaikutus tuloihin jne.);
- maksujen vaikutus palvelusten kysyntään yleensä ja erityisesti eri kausina (kuukaudet, vuorokauden ajat jne.);
- maksujen vaikutus tilojen (kapasiteetin) käyttöasteeseen (mm. kilpailunäkökohdat);
- tarkoituksenmukaisuusnäkökohdat (laskuttaminen / käteismaksu / luottotappioiden ehkäisy / rahavarojen hallussapidon riski / perintätoimien kannattavuus jne.);
- arvonlisäverollisuus. Tällä on erityinen merkitys kiinteistöjen käyttöluovutusten kohdalla; (mikäli kiinteistö vuokrataan arvonlisäverottomalla sopimuksella, ei kunta saa vähentää investointi- ja käyttömenojen arvonlisäveroa)
- maksujen kohdistuminen eri käyttäjäryhmiin (ansiotason mukaiset ryhmät, lapset, vanhukset, vieraskuntalaiset jne.), mitkä kunnan viranomaiset päättävät maksuista, yleisvaltakunnalliset ja eri sektoreiden toimintaa ja rahoitusta koskevat tavoitteet (mm. taksojen yhtenäistäminen, kustannusvastaavuus);
- paikalliset, maksupolitiikkaan vaikuttavat erityistekijät;
- Taivassalon kuntastrategia.

Ylimpänä valvovana viranomaisena toimii kunnanhallitus.

Käsitteistö

Osa kunnallisista maksuista on julkisoikeudellisia maksuja, joiden kantaminen perustuu nimenomaisiin säännöksiin laissa.

Kunta voi periä myös yksityisoikeudellisia maksuja. Näiden maksujen kantamisessa kunnan asema on sama kuin vastaavan laitoksen omistavan tai vastaavia palveluksia tarjoavan yksityisen yhteisön.

Kuntaliitto antaa suosituksia ja malleja erilaisten maksujen, taksojen ja tariffien määrittämisestä.

Maksun käsite on tässä ohjeistossa ymmärretty varsin laajasti ja siihen sisältyy sellaisiakin tuloeriä kuin vuokria ja korvauksia, koska ne voidaan mm. kustannusten kattavuuden, kohtaannon ja perinnän vuoksi rinnastaa varsinaisiin maksuihin.¹

1

Maksuja määrättäessä päätetään siitä tulosta, joka tulee kunnalle. Sen lisäksi kunta voi ja usein joutuukin kantamaan arvonlisäveroa valtiolle. Maksun perusteella kannettava arvonlisävero ei siis ole kunnan tuloa vaan se on osa veronkantojärjestelmää. Siksi päätöksenteossa on päätettävä ensin kunnalle kuuluva tulo ja sitten todettava, onko maksu arvonlisäverojärjestelmän piiriin kuuluva ja jos on, niin mitä verokantaa maksuun sovelletaan.

On mahdollista, että maksun yhteydessä kannetaan myös muita veroja tai veronluonteisia maksuja, jotka tilitetään edelleen. Nämä on pidettävä erillään kunnalle kuuluvasta tulosta myös päätöksenteossa.

Joissakin tapauksissa maksun määrää kunta sitovasti esim. valtio, mutta kunnalle jää liikkumatilaa sen suhteen, minkälaista maksua peritään eri palvelukäyttäjiltä, esim. varhaiskasvatuksen maksut kuuluvat tällaiseen maksuryhmään. Tällöin tulee tätä ohjeistoa soveltaa maksun sijasta siihen päätöksentekoon, jolla päätetään maksun kohdentumisesta eri palvelukäyttäjien kesken.

SUORITTEIDEN KUSTANNUKSET JA NIIDEN LASKEMINEN

Yleistä

Suoritteiden hinnoittelu edellyttää suoritteiden omakustannushinnan selvittämistä.

Suoritekohtaisesti laskettavia maksuja määrättäessä on selvitettävä kunkin yksittäisen suoritteen kustannukset erikseen. Kuntien ja kuntayhtymien kustannuslaskentaa säätelee valtakunnallinen ohjeistus JHS 203 eli julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnan suositus. Ohjeistus liittyy kiinteästi Kuntatieto-uudistukseen, joka pyrkii yhtenäistämään mm. kuntien ja kuntayhtymien tilirakenteita ja kustannuslaskentaa sekä sitä kautta taloustiedon vertailukelpoisuutta.

Mikäli toimialoilla esiintyy sisäisen laskentatoimen soveltamisessa tulkintaa vaativia kohtia, voi niiden ratkaisemiseen kysyä neuvoa esim. Kuntaliiton asiantuntijoilta.

PÄÄSÄÄNTÖ

Otettaessa käyttöön uusia maksuja tai tarkistettaessa jo olemassa olevien maksujen suuruutta, on pyrittävä suoritteiden omakustannushintaan, ellei palvelun luonne, markkinaolosuhteet tai muut sellaiset tekijät erityisesti edellytä omakustannushintaa alempia tai korkeampia maksuja.

Omakustannushintaa alemmat maksut

Omakustannushintaa alempi maksu tulee kysymykseen, mikäli tätä puoltavat sosiaali- ja koulutuspolitiikkaan liittyvät tai muut näihin verrattavat perusteet.

Harvoille käyttäjille tarkoitetut sekä erityispalvelukset on yleensä hinnoiteltava omakustannushinnan mukaisesti.

Omakustannushintaa korkeammat maksut

Kun toimielimet tuottavat samanlaisia suoritteita kuin esimerkiksi yksityiset yritykset tai henkilöt, tulee kunnan hinnoitella tuote markkinaperusteisesti. Mikäli kunta toimii jossakin toiminnassa markkinoilla, on kyseinen toiminta eriytettävä siten, että kilpailullinen toiminta voidaan erottaa kunnan muusta toiminnasta, todentaa hinnoittelun perusteet sekä se että kilpailullista toimintaa ei tueta verovaroin. Kilpailullista toimintaa ja sen eriyttämisvelvoitetta valvoo kilpailu- ja kuluttajavirasto, ja vuodesta 2023 alkaen tästä on raportoitava muun kuntaraportoinnin yhteydessä valtiokonttorille. Toimialat huolehtivat raportointia varten tarvittavista tiedoista ja tietojen saatavuudesta.

MAKSUJEN MÄÄRÄÄMIS- JA TARKISTAMISMENETTELY

Ensisijainen velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin maksujen määräämiseksi ja tarkistamiseksi on suoritteita tuottavalla toimielimellä. Toimielinten on selvitettävä, sisältyykö niiden suoritetuotantoon sellaisia suoritteita, jotka tulisi asettaa maksullisiksi ja seurattava, ovatko maksuja koskevat ohjeet tarkoituksenmukaisia, sekä ryhdyttävä tarvittaessa asian vaatimiin toimenpiteisiin.

Maksujen taso on tarkistettava vuosittain tai olosuhteissa tapahtuvien muutosten perusteella. Mikäli maksulle vahvistetaan kaava (esim. kaukolämpö), on samassa yhteydessä määrättävä, miten kaavan soveltaminen suoritetaan (kuka / aikataulu, minkä mukaan tarkistus suoritetaan / ulkoinen muutos, joka laukaisee arviointiprosessin jne).

Maksujen suuruuden tarkistaminen kustannusten muutosten perusteella on pääsääntöisesti suoritettava ennen talousarviokäsittelyä. Toimielinten on pidettävä luetteloa voimassa olevista maksuista. Luetteloa käsitellessään tulee toimielinten tarkistaa vuosittain, vastaavatko kannettavat maksut niitä kustannuksia, jotka aiheutuvat kyseisen suoritteen tuottamisesta.

Toimielimen tulee talousarvioesityksensä käsittelyn yhteydessä käsitellä maksuluettelo, johon liittyy suunnitelma maksuihin tehtävistä muutoksista perusteluineen sekä seurausvaikutuksineen.

MAKSUJEN PERIMINEN

Maksujen periminen suoritteen vastaanottajalta tulee ensisijaisesti pyrkiä järjestämään siten, että periminen tapahtuu joko suoritteen tuottamiseen ryhdyttäessä tai heti suoritteen tuottamisen jälkeen riippuen ensi sijassa siitä, miten maksun periminen voidaan käytännöllisemmin ja varmimmin toteuttaa. Maksujen perimisessä tulee ottaa huomioon luottotappioiden ehkäiseminen sekä käteisen rahan hallussapitoon liittyvä turvallisuusriski. Maksutapojen ja välineiden kehittyminen sekä suoritteiden luovuttamisen sähköiset toimintatavat (esim. verkkokauppa) tulee ottaa huomioon. Sähköiseen palveluun kuuluva maksu tulee suorittaa samassa prosessissa sähköisesti. Viranomaispalvelujen sähköistämisen valtakunnallisena alustana toimii suomi.fi-verkkopalvelu, ja siihen kytkettyä maksamisen prosessia hallinnoi valtiokonttori. Kunnat ovat velvoitettuja ottamaan käyttöön suomi.fi-palvelun maksuominaisuuden 30.11.2022 mennessä.

Maksujen periminen suoritteen tuottamiseen ryhdyttäessä tulee kysymykseen lähinnä kiinteiden maksujen yhteydessä. Milloin maksu peritään jälkikäteen, on sen tapahduttava yleensä siinä vaiheessa, jolloin valmis suorite tai todiste suoritteesta luovutetaan vastaanottajalle.

MAKSUPOLITIIKAN PÄÄPERIAATTEET

Maksupolitiikan toteuttaminen

Maksuja, jotka ovat kunnan toimivallan piirissä, käsitellään kahdesta eri näkökulmasta: yleensä poliittinen päätöksentekijä päättää perusteet, jota maksuun sovelletaan ja sen pohjalta valmistellaan varsinainen päätös maksusta. Usein nämä kaksi eri näkökulmaa yhdistyvät yhdeksi ja samaksi prosessiksi, jolloin ne eivät erotu prosessin eri vaiheina.

Talousarvio ja taloussuunnitelma ovat kunnanvaltuuston ja kunnanhallituksen taloudenohjauksen välineitä. Käsitellessään talousarvion ja -suunnitelman on kunnanhallituksen ja kunnanvaltuuston sisällytettävä päätöksentekonsa piiriin myös maksujen määräytymisperusteet, jotka sitten toimivat ko. tulosalueen ja/tai tulosityksikön yksityiskohtaisen valmistelun perusteena.

Maksun määräytymisperusteet

Tarkasteltaessa kunnan maksupolitiikkaa kokonaisuudessaan, on siinä noudatettava seuraavia hinnoitteluperiaatteita:

- Maksu vastaa vähintään palveluksista aiheutuneita kustannuksia.
- Maksuilla katetaan tuntuva osa palvelumuodon aiheuttamista kustannuksista.
- Vain vähäinen osa tuotantotoiminnasta aiheutuvista menoista katetaan maksutuloilla.
- Palvelu hinnoitellaan yleisten markkinahintojen mukaisesti.
- Palvelu hinnoitellaan lähinnä harkinnanvaraisten, usein Taivassalon paikallisista olosuhteista johtuvien tekijöiden perusteella.
- Maksun päättää joku muu, esim. valtio.

Mikäli suoritteen luovuttaminen on järjestetty useammalla kuin yhdellä tavalla, on suoritteelle tarvittaessa määrättävä useampi hinta, joiden tasossa on otettava huomioon mahdollinen lisäkustannus lisävaihtoehdon järjestämisestä. Lisäkustannus voidaan periä myös palvelumaksuna, jolloin varsinainen suoritehintaa on yhtenäinen.

Maksun määräytymisperuste ilmaistaan maksuluokkien 1, 2, 3, M, H ja V avulla:

Maksuluokka 1

Maksun suuruus asetetaan vastaamaan vähintään suoritteen omakustannushintaa. Maksun suuruuden tarkoituksena on toiminnan menojen kattaminen palvelujen käyttäjiltä perityillä maksuilla käyttömäärän mukaisessa suhteessa. Tällöin ne kuntalaiset, jotka eivät käytä kyseistä palvelua, eivät joudu vero- tai muin varoin tukemaan palvelumuodon ylläpitoa.

Maksuluokka 2

Maksun suuruus edustaa palvelun omakustannushintaan nähden tuntuva korvausta suoritetusta suoritteesta, mutta on kuitenkin suoritteen omakustannushintaa alhaisempi. Maksuilla pyritään siten kattamaan tuntuva osa palvelun aiheuttamista kustannuksista, mistä syystä on katsottu, että tähän maksuluokkaan lukeutuvilla maksuilla tulisi kattaa esim. puolet tai enemmän suoritteen omakustannushinnasta. Maksuja peritään palveluista, joita ei ole katsottava välttämättömiksi palveluiksi, mutta joista omakustannushintaa vastaavaa maksua ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista periä.

Maksuluokka 3

Maksun suuruutta pidetään omakustannushinnan kannalta usein vähäisenä eikä maksun osuutta palvelun rahoituksessa ole siten pidettävä useinkaan merkittävänä. Maksun katsotaan lukeutuvan tähän maksuluokkaan, mikäli sen suuruus palvelun omakustannushintaan nähden on vähäinen tai esim. enintään puolet omakustannushinnasta. Maksuja peritään palveluista, jotka on katsottava lähinnä välttämättömiksi peruspalveluiksi ja joiden sijoittamista tähän maksuluokkaan voidaan useissa tapauksissa perustella esim. sosiaali- ja koulutuspoliittisilla syillä. Vaikka tähän maksuluokkaan sijoitetuilla maksuilla ei olekaan kaikissa tapauksissa mainittavaa merkitystä palvelun rahoituksessa, on kuitenkin katsottu maksujen perimisellä olevan eräissä tapauksissa merkitystä suoritteiden kysynnän ohjaamisessa.

Maksuluokka M

Markkinaolosuhteet määräävät maksun tai korvauksen suuruuden. Tilanteissa, joissa suoritteella on markkinahinta, hinnoitellaan suorite eräissä tapauksissa yleisillä markkinoilla vallitsevan hintatason mukaisesti. Siten suoritteesta perittävä maksu tai korvaus ei ensisijaisesti määräydy maksuluokissa 1, 2 tai 3 noudatettujen periaatteiden mukaan. Käytännössä markkinatilanteesta johtuen maksu saattaa kuitenkin sijoittua joko maksuluokkaan 1, 2 tai 3 huolimatta erilaisesta määräytymisperusteesta.

Maksuluokka H

Maksut ovat harkinnanvaraisia ja niiden asettaminen sekä suuruudesta päättäminen määräytyy Taivassalon kunnan paikallisten olosuhteiden mukaan. Palvelun hinnoittelu suoritetaan tähän maksuluokkaan lukeutuvien maksujen osalta kunnassa vallitsevien olosuhteiden perusteella, jolloin maksun tai korvauksen suuruus ei määräydy tässäkään tapauksessa maksuluokissa 1, 2 tai 3 noudatettujen periaatteiden mukaan. Käytännössä, paikallisista olosuhteista riippuen maksu kuitenkin sijoittuu joko maksuluokkaan 1, 2 tai 3 huolimatta erilaisesta määräytymisperusteesta.

Maksuluokka V

Valtion viranomaisen tai muu toimivaltainen taho määrää maksun suuruuden. Useiden palvelujen osalta on valtion viranomaisten taholta määrätty palveluista perittävien maksujen suuruus tai niiden vaihtelurajat, eikä kunnalla siten ole vapaata harkintavaltaa näiden palvelujen hinnoittelussa. Useissa tapauksissa kyseiset maksut edustavat palvelun omakustannushintaan nähden vähäistä suuruusluokkaa, mikä johtuu hinnoittelevan viranomaisen yhteiskuntapoliittisista tavoitteista.

MAKSUPOLITIIKAN VALVONTA JA TULKINTA

Jokainen toimielin valvoo omalla toimialallaan maksupolitiikan noudattamista. Tulkinnoista vastaa tarvittaessa kunnanhallitus.

11. Täytäntöönpano-ohjeet

Hallintosäännön 63 §:n mukaan kunnanhallitus ja lautakunnat hyväksyvät talousarvion perustuvan käyttösuunnitelmansa. Lisäksi todetaan, että valtuusto hyväksyy talousarvion yhteydessä erilliset talousarvion täytäntöönpano-ohjeet.

Kunnanhallitus voi vuoden 2024 talousarvion täytäntöönpano-ohjeiden lisäksi antaa toimialoille tarvittaessa toiminnan ja talouden seurantaan liittyviä tarkempia ja yksityiskohtaisempia menettelytapaohjeita.

Vuoden 2024 talousarvion täytäntöönpano

Hallintokuntien on noudatettava talousarviovuonna 2024 talousarviota ja tarkasteltava erityisesti toiminnan ja talouden yhteyttä sekä kiinnitettävä huomioita kustannustehokkuuteen.

Kaikessa toiminnassa ja määrärahojen käytössä pitää kiinnittää huomiota toiminnan ja talouden yhteneväisyyteen. Toimenpiteet on toteutettava annetuilla määrärahoilla ja toisaalta toimintojen muutosta tulee tarkastella suhteessa määrärahoihin.

Käyttösuunnitelmat

Kunnanhallitus ja lautakunnat laativat hyväksytyyn talousarvioon perustuvan käyttösuunnitelman palveluittain. Tarkastuslautakunta ei laadi omaa erillistä käyttösuunnitelmaa.

Toimielin on sidottu valtuuston talousarviossa hyväksytyihin toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin. Talousarvion yleisperustelut ovat informaatiota, eikä sitä ole tarkoitettu sitovaksi. Talousarviossa esitetyt perustelut, tunnusluvut ja tavoitteet ovat ohjeellisia. Ne tulee ottaa huomioon lautakuntien käyttösuunnitelmien valmistelussa.

Talousarvion sitovuus määräytyy lautakunnittain siten, että sitovia käyttötalousosan lukuja ovat lautakunnan ulkoiset kokonaistulot, ulkoiset kokonaismenot ja netto. Lautakunta voi suorittaa muutoksia vastuualueiden ja palveluiden sekä tilien välillä. Tili- ja vastuuvapauden edellyttämä sitovuus muodostuu ulkoisesta toimintakatteesta (nettobudjetti).

Investointien osalta sitovuus on hanketasolla. Investointien osalta käyttösuunnitelmassa esitetään ja tarvittaessa tarkennetaan hankekohtaisia perusteluita sekä esitetään arvio hankkeen toteutusaikataulusta. Valtuusto hyväksyy talousarvion hyväksyessään vuoden 2024 investointihankkeiden aloituksen, eikä erillistä lupaa täytäntöönpanoon tarvita muilta toimielimiltä.

Käyttösuunnitelmat tulee käsitellä vastuulautakunnissa sekä toimittaa kunnanhallitukselle tiedoksi helmikuun loppuun mennessä.

Toiminnan ja talouden seuranta sekä sisäinen valvonta

Talousarvion kuukausikohtaista toteutumista seurataan toimielimissä. Kuukausikohtainen toteuma esitetään sekä toimintakatteen erien osalta että investointien toteutumisen osalta. Valtuustolle laaditaan kunnan talouden toteutuman raportti maaliskuun lopun, kesäkuun lopun sekä syyskuun lopun tilanteesta.

Kukin lautakunta sekä vastuuhenkilöt vastaavat sisäisestä valvonnasta johtamansa toiminnan osalta.

Talousarvion noudattaminen ja talousarvion muutokset

Talousarviota ja sen määräyksiä tulee noudattaa toiminnassa. Tilivelvolliset ovat vastuussa vastuualueidensa taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta. Vastuualueen

toiminnassa tulee noudattaa hyväksyttyä talousarviota ja käyttösuunnitelmaa sekä niihin liittyviä tavoitteita.

Talousarvioon tehtävät muutokset on esitettävä valtuustolle siten, että valtuusto ehtii käsitellä muutosehdotukset talousarviovuoden aikana. Talousarviovuoden jälkeen talousarvion muutoksia voidaan käsitellä vain poikkeustapauksissa. Tilinpäätöksen allekirjoittamisen jälkeen valtuustolle ei voi enää tehdä talousarvion muutosehdotusta. Määrärahan muutosesityksessä on selvitettävä myös muutoksen vaikutus toiminnan tavoitteisiin ja tuloarvioihin. Vastavasti toiminnan tavoitteiden tai tuloarvion muutosesityksessä on selvitettävä muutoksen vaikutukset määrärahoihin.

Toimintaa ja taloutta tulee sopeuttaa siten, että asetetut tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Mikäli on ilmeistä, ettei asetettuihin tavoitteisiin päästä, tulee asia saattaa toimielinkäsittelyyn siten, että valtuusto voi päättää talousarvioon sisältyvien määrärahojen ja tavoitteiden muutokset kyseisen talousarviovuoden aikana.

Valtuusto päättää toimielinten määrärahojen ja tavoitteiden muutoksista, kun organisaatiota muutetaan talousarviovuoden aikana. Valtuuston asettamien sitovien tavoitteiden muutoksista päättää valtuusto.

Kaikista esitettävistä talousarviomuutoksista tulee informoida kunnanjohtajaa hyvissä ajoin ennen muutoksen toimielinkäsittelyä.

Taivassalon kunnan tilivelvolliset

Kuntalain 125 §:n mukaan ”*tilintarkastajan on annettava valtuustolle kultakin tilikaudelta kertomus, jossa esitetään tarkastuksen tulokset. Kertomuksessa on myös esitettävä, onko tilinpäätös hyväksyttävä ja voidaanko toimielimen jäsenelle ja asianomaisen toimielimen tehtäväalueen johtavalle viranhaltijalle (tilivelvollinen) myöntää vastuuvapaus.*”

Taivassalon kunnan tilivelvolliset vuoden 2024 alusta alkaen ovat:

- kunnanhallituksen jäsenet
- lautakuntien jäsenet
- kunnanjohtaja
- tekninen johtaja
- rehtori-sivistystoimenjohtaja

Vaikka tilivelvollisten luettelossa ei ole kaikista esihenkilöistä mainintaa, se ei poissulje esihenkilön vastuuta oman organisaation toiminnasta ja taloudesta.

Hankinnat

Hankintarajat viranhaltijoille vuonna 2024 ovat:

Kunnanjohtaja	50 000 €
Rehtori-sivistystoimenjohtaja	20 000 €
Tekninen johtaja	20 000 €
Tulosyksikön esimies	5 000 €

Hankintarajat koskevat yksittäisiä hankintoja. Hankintoja tehtäessä tulee noudattaa lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista sekä muistettava kilpailuttaminen sekä esteellisyyskysymykset. Kunnan hankintaohjeet on hyväksytty kunnanhallituksessa 28.6.2010 ja 25.4.2016.

Kunta on mukana yhteistyössä hankinnoissa Turun kaupungin ja/tai Hansel Oy:n kanssa, josta hankintaan päätöksen mukaiset tuotteet ja tavarat.

Toimialojen vastuulliset viranhaltijat vastaavat tahoillaan itsenäisesti hankintojen tekemisestä sääntöjen mukaisesti.

Työsuojelu, työturvallisuus ja varautuminen

Tilivelvolliset henkilöt vastaavat vastuualueensa työsuojelusta, työturvallisuudesta ja varautumisesta. Työsuojeluun ja työturvallisuuteen tai yleisen toimintavalmiuden turvaamiseen liittyvät toimenpiteet ja hankinnat ovat osa tavanomaista vuotuista toimintaa ja ne on toteutettava toimielinten käyttöön myönnettyillä määrärahoilla.

Henkilöstön palkkaaminen

Uutta vakinaista tai määräaikaista henkilökuntaa voidaan palkata talousarvion määrärahan puitteissa, edellyttäen, että lupa vakanssin täytölle myönnetään. Luvan myöntää kunnanjohtaja.

Henkilökuntaa palkattaessa tehtävien tarkoituksenmukaisuus, välttämättömyys ja tarpeellisuus kunnan palvelutoiminnan kannalta tulee selvittää. On myös varmistettava, että kaikkien toimintaprosessien osalta on käytettävissä riittävästi resursseja. Tilivelvolliset henkilöt vastaavat vastuualueensa työhyvinvoinnista ja niihin liittyvistä kysymyksistä sekä varahenkilöjärjestelmän toimivuudesta.